

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

FAKULTA HNUMANITNÍCH STUDIÍ

Institut mezioborových studií Brno

Nezaměstnanost a možnosti uplatnění na pracovním trhu

Jana Tišnovská

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana TIŠNOVSKÁ**
Osobní číslo: **H108313**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Nezaměstnanost a možnosti uplatnění na pracovním trhu**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenského výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím práce bude zaměřena:

- na systém sociálních dávek,
- na dlouhodobou nezaměstnanost a její příčiny,
- na rekvalifikace a možnost uplatnění na pracovním trhu.

Součástí práce bude případová studie - kasuistiky, kde bych chtěla ukázat zda je stávající systém sociálních dávek motivující či nikoliv.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Buchtová, B. a kolektiv. Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém. Praha, Grada Publishing a.s. 2003.

Cranston, A. Studie aktivní politiky zaměstnanosti. Bratislava: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 1992.

Kostka, M. Rekvalifikace jako nástroj aktivní politiky zaměstnanosti, Sociální politika 1997.

Mareš, P. Nezaměstnanost jako sociální problém. Praha, Sociologické nakladatelství, 1994.

Matoušek, O., Sociální práce v praxi a kol., Praha: Portál 2005.

Sirovátka, T., Řezníček, I., Dlouhodobá nezaměstnanost, záchranná sociální síť, Brno, ISBN 80-210-124.

Seznam použité literatury bude průběžně doplňován.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Renata Oralová

Institut mezioborových studií

Datum zadání bakalářské práce:

16. března 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2013

V Brně dne 16. března 2012

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

.....
JATIA TISNOUSKA
.....
Jméno, příjmení studenta

V Brně
20.3.2013
.....

.....

.....
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47h Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudku oponentu a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihledne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá nezaměstnaností a možnostmi uplatnění osob na trhu práce. Úvodní část je věnována nezaměstnanosti, aktivní a pasivní politice nezaměstnanosti a také kompetencím Úřadu práce. Dále je v práci podrobně popsán systém všech sociálních dávek vyplácených Úřadem práce pro nezaměstnané, sociálně slabé a zdravotně postižené občany. Součástí bakalářské práce je i praktická část, kde jsou popsány konkrétní případy z praxe formou případových studií.

Klíčová slova:

Nezaměstnanost, aktivní politika zaměstnanosti, pasivní politika zaměstnanosti, Úřad práce, podpora v nezaměstnanosti, dávky hmotné nouze, dávky státní sociální podpory, dávky pro zdravotně postižené.

ABSTRACT

This thesis deals with unemployment and opportunities in the labor market. The first part is devoted to unemployment, active and passive employment policies and Labour Office competencies. The thesis also describes in detail the system of social benefits paid by the Labour Office for the unemployed, underprivileged and disabled citizens. Part of this thesis is a practical part, which describes practical examples through case studies.

Keywords:

unemployment, active labor market policy, passive employment policy, Labor Office, unemployment, poverty relief benefits, welfare benefits, benefits for the disabled.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Poděkování

Děkuji vedoucí práce Mgr. Renatě Oralové za odborné vedení, rodině za pochopení a Kubovi za pomoc a trpělivost.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 NEZAMĚŠTNANOST	12
1.1 VYMEZENÍ POJMŮ.....	12
1.2 ÚŘAD PRÁCE A JEHO KOMPETENCE.....	14
1.3 PASIVNÍ POLITIKA ZAMĚŠTNANOSTI	19
1.4 AKTIVNÍ POLITIKA ZAMĚŠTNANOSTI	20
2 SOCIÁLNÍ DÁVKY	26
2.1 DÁVKY HMOTNÉ NOUZE	26
2.2 MOTIVUJÍCÍ PRVKY ZÁKONŮ	31
2.3 REPRESIVNÍ PRVKY ZÁKONŮ	34
2.4 SOUVISEJÍCÍ SOCIÁLNÍ DÁVKY.....	36
2.5 PODPORA V NEZAMĚŠTNANOSTI.....	38
2.6 STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORA	39
II PRAKTICKÁ ČÁST	42
3.1 ÚVOD DO PRAKTICKÉ ČÁSTI	43
3.2 KAZUISTIKY	44
ZÁVĚR	59
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	61
SEZNAM TABULEK	

ÚVOD

V úvodu své práce bych ráda vysvětlila, proč jsem si jako téma své bakalářské práce vybrala téma nezaměstnanosti a možností uplatnění na pracovním trhu. Již více jak deset let pracuji jako sociální pracovnice a ve své profesi se každý den s nezaměstnaností setkávám. Moje práce je zajímavá, poučná, ale někdy také psychicky velmi náročná a právě sociální pedagogika v ní má své místo. Při úvahách nad vhodným tématem jsem byla rozhodnuta psát o tématu, které mi bude blízké, které mě zajímá a kde mohu použít své zkušenosti. Nezaměstnanost je dnes jevem, se kterým musíme počítat a který může potkat i nás. I já jsem již nezaměstnaná byla a dovedu se vcítit do pocitů lidí, které tato situace potká. Je několik skupin občanů, kterých se nezaměstnanost týká ve velké míře. Jsou to především absolventi škol bez praxe, kteří ve své kvalifikaci nenašli uplatnění, ale i těch mladých, kteří mění zaměstnání pro vyšší finanční ohodnocení. Velmi významnou skupinu tvoří lidé bez vzdělání, s nižší kvalifikací a také lidé starší, v tzv. neproduktivním věku, kteří si jen velice těžko hledají práci a patřičné kvalifikační úrovni. Ze všech těchto lidí se stávají nezaměstnaní a v této situaci jsou nuceni využít pomoc státu a zažádat si o dávky ze systému nepojistných sociálních dávek. Každý člověk se vyrovnává se ztrátou zaměstnání jinak. Velkou roli zde hraje věk člověka, který o práci přišel. Věkově i kvalifikovaně odlišné skupiny přistupují k trhu práce různě. Mladí lidé se na trhu práce většinou orientují a s nezaměstnaností se vyrovnávají lépe, neboť ve většině případů mají oporu v rodině. Problém nastává v případech, kdy již sami rodinu mají, starají se o děti a ztrátou zaměstnání přijdou o hlavní o hlavní zdroj jejich příjmů. Dostávají se do velice tíživé situace, a to mnohdy i na několik měsíců nebo i let. Rodina je odkázána pouze na příjem jednoho z partnerů, pomoc rodičů nebo případně pomoc státu. Ztrácí tím pocit jistoty, soběstačnosti a finanční nezávislosti. Nejvíce však nezaměstnanost působí na lidi starší a předdůchodového věku. Mají za sebou již mnoho odpracovaných let a vzniká u nich pocit nepotřebnosti, neschopnosti a také křivdy. Nezvádnou již tak rychle se přizpůsobovat požadavkům zaměstnavatelů, a proto bývají nahrazeni mladšími a výkonnějšími pracovníky. Jejich uplatnění na trhu práce je již takřka nemožné, neboť mají jen několik let do důchodu a případná rekvalifikace je pro ně velmi náročná. V současné době musíme všichni počítat s možností, že o práci přijdeme. Na tuto situaci je potřeba se připravit a vědět co dělat v případě, že budeme nezaměstnaní, jaké dávky nám stát poskytuje a za jakých podmínek nám budou přiznány. V teoretické části práce proto nejdříve objasním pojmy nezaměstnanost, aktivní a pasivní politika nezaměstnanosti,

možnosti rekvalifikace a také Úřad práce a jeho kompetence. V další části se zaměřím na systém dávek vyplácených Úřadem práce, zvláště na zákon o pomoci v hmotné nouzi a jeho změny od roku 2012. V praktické části se budu věnovat konkrétním případům ze své praxe, kde popíšu zajímavé kazuistiky, na kterých chci ukázat možnosti a schopnosti lidí uplatnit se na trhu práce. Cílem mé práce je ukázat i širší veřejnosti, že ne každý je schopen se opět zařadit do pracovního procesu, ale jsou i takoví lidé, kteří si na vzniklou situaci zvyknou, žijí z nepojistných sociálních dávek a již nikdy se do zaměstnání nevrátí. Chci také poukázat na současnou situaci, kdy nezaměstnaných neustále přibývá a i člověk, který pracovat může a chce, možností mnoho nemá. V praktické části bakalářské práce chci poukázat na to, jak je důležitá pro nezaměstnaného občana spolupráce se sociálními pracovníky, kteří mu mohou pomoci překonat tíživou životní situaci. Budu se snažit, aby bakalářská práce byla přínosem nejenom pro mne samotnou, ale také pro ty, kteří ji budou číst.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. NEZAMĚSTNANOST

„Nezaměstnanost je velice podstatný, negativní ekonomický jev, který postihuje část obyvatelstva v produktivním věku a byla i v historii jedním z nejsledovanějších jevů společnosti v rámci tržního hospodářství.“ (Muselíková, Vaňková, Vodičková, Právo v sociální oblasti, 2012, str. 101)

1.1. Vymezení pojmů

Je několik možností, jak definovat nezaměstnanost. „Někteří autoři konstatují, že nezaměstnanost je arbitrární subjektivní pojem, který lze jen obtížně přesně měřit. Přes mnohé rozdíly lze však při různém vymezování nezaměstnanosti přece jen najít obecnou shodu alespoň v tom, že jde o aproximaci aktuálního počtu osob současně schopných práce (věkem, zdravotním stavem, ale i osobní situací), chtějících zaměstnání (často se ještě specifikují nyní, aktuálně), ale jsoucích přes snahu v daný okamžik bez zaměstnání (tedy i přes svou snahu, která je různě vymezována jako přiměřená, nenalézajících přiměřené zaměstnání),, (Mareš P. Nezaměstnanost jako sociální problém 1994, str.16)

Nezaměstnanost vzniká důsledkem nerovnováhy na trhu práce. Má vliv především na ekonomiku státu, ale má i sociální dopady. V moderních společnostech je nezaměstnanost ústředním problémem a její závažnost roste. Ovlivňuje život jedince, který se ocitne bez zaměstnání, protože klesne jeho životní úroveň, ztratí sociální status, ztratí kontakty a především to zasáhne jeho osobní život. Nezaměstnanost však lze považovat i za důsledek určitých schopností, dispozic a postojů těchto jedinců. Patří k jevům, kterým je v současné politice věnována zvýšená pozornost, ale i v historii bylo téma nezaměstnanosti často diskutované. Ovlivňuje ekonomickou teorii, neboť k sobě mají velice blízko a ekonomie musí reagovat na výši nezaměstnanosti. Nezaměstnaní jsou lidé v produktivním věku, kteří nemají placenou práci a přitom si ji aktivně hledají a chtějí pracovat. Nezaměstnaným tedy není student, důchodce, rodič na mateřské dovolené, ani osoba dobrovolně nezaměstnaná. Práce v životě každého jedince určuje začátek a konec ekonomické aktivity, podílí se na kvalitě života a uspokojování lidských potřeb. Nezaměstnanost však působí i problémy sociální jako kriminalitu a také ekonomické, což znamená menší příjem do státního rozpočtu, neboť lidé méně pracují. V současné době je několik okruhů lidí, pro které je najít nové zaměstnání těžší. Jsou to tzv. rizikové skupiny a to především lidé s nízkým vzděláním, absolventi škol (nemají žádnou praxi), lidé v předdůchodovém věku, zdravotně zne-

výhodnění a příslušníci romské etniky.

Typy nezaměstnanosti

Nezaměstnanost frikční

Tato nezaměstnanost vzniká přechodem občanů z jednoho zaměstnání do druhého, nebo nástupem absolventů škol na trh práce. Tato nezaměstnanost má přechodný charakter a je krátkodobá. Kolísání pracovních sil je způsobeno pohybem lidí mezi regiony hledáním lépe placené práce.

Nezaměstnanost strukturální

Ta je způsobena nepravidelným vývojem v jednotlivých ekonomických odvětvích. Vzniká na základě nesouladu mezi nabídkou práce určitého druhu (jsou vyžadováni pracovníci určitého pohlaví, věku, kvalifikace, žijící v určitém regionu) a poptávkou po práci. Tato situace se dá řešit rekvalifikacemi.

Nezaměstnanost cyklická

Souvisí s hospodářským cyklem v ekonomice. Je to nezaměstnanost dlouhodobá a nedobrovolná, která je dána převisem celkové nabídky nad celkovou poptávkou na trhu práce. V období prosperity většina firem přijímá do práce nové zaměstnance, v období recese z úsporných důvodů zaměstnance propouští.

Nezaměstnanost sezónní

Je to krátkodobá nezaměstnanost způsobená výkyvy v nabídce práce spojené s ročním obdobím (služby spojené s turistickým ruchem, zvýšená spotřeba před vánočními svátky apod.) nebo nerovnoměrná produkce v odvětvích, která jsou závislá na počasí (např. stavebnictví, zemědělství, pohostinství).

Nezaměstnanost skrytá

Představuje nezaměstnané osoby neregistrované na úřadu práce, které momentálně práci nehledají (například ženy s malými dětmi). (Paulík, Psychologické poradenství v sociální práci, 2002, str. 74-75)

Druhy nezaměstnanosti

Nezaměstnanost dobrovolná

Při dobrovolné nezaměstnanosti lidé nechtějí pracovat za určitou mzdu a raději nepracují vůbec. Upřednostňují volný čas, žijí z charit a podpor nebo jim takový životní styl umožňuje úspory či jen občasný přivýdělek.

Nezaměstnanost nedobrovolná

Nedobrovolná nezaměstnanost vzniká v důsledku vyšší poptávky po práci, než je pracovních míst a část pracovníků tak při běžné mzdové sazbě nenachází práci. I když chtějí pracovat, práci nenajdou a jsou tedy nedobrovolně nezaměstnaní.

Nezaměstnanost krátkodobá

Krátkodobá nezaměstnanost je evidence na Úřadu práce méně než 5 měsíců, kdy člověk během této doby si sám, nebo za pomoci úřadu práce najde nové zaměstnání.

Nezaměstnanost dlouhodobá

Za dlouhodobou nezaměstnanost je považována nezaměstnanost trvající déle než 5 měsíců. V současné době počet dlouhodobě nezaměstnaných neustále narůstá. Jedná se především o osoby bez vzdělání, osoby se základním vzděláním, ženy po mateřské dovolené, osoby v předdůchodovém věku a také osoby zdravotně znevýhodněné. Řešení dlouhodobé nezaměstnanosti těchto osob je velmi obtížné. (Muselíková, Vaňková, Vodičková, Právo v sociální oblasti, 2012, str. 102)

1.2. Úřad práce a jeho kompetence

Úřad práce České republiky byl zřízen s účinností od 1. dubna 2011 zákonem č. 73/2011 Sb. o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, kterým je vymezena jeho působnost. Ze 77 samostatně působících úřadů (samostatné účetní jednotky) práce se vytvořil jeden centrální Úřad práce s detašovanými pracovišti. Dnem účinnosti tohoto zákona, úřady práce zřízené podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů se považují za kontaktní pracoviště krajských poboček Úřadu práce České republiky. Úřad práce je správním úřadem s celostátní působností a účetní jednotkou. Řídí jej ministerstvo práce a sociálních věcí, které je jeho nadřízeným správním úřadem. Organizačně je Úřad práce členěn na generální ředitelství a krajské pobočky. Obvody působení krajských poboček jsou shodné s územím krajů. Součástí krajských poboček jsou

kontaktní pracoviště. Nové organizační uspořádání zabezpečuje občanům prostřednictvím kontaktních pracovišť lepší dostupnost, komunikaci a také finanční a personální úspory. (MPSV.CZ: *Úřad práce* [online]. ©2013 [cit. 2013-29-01]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/upcr/oup>)

Úřad práce – generální ředitelství Úřadu práce:

- Zajišťuje ministerstvu podklady ke zpracování koncepcí a program státní politiky zaměstnanosti a k řešení stěžejních otázek na trhu práce a stanoviska k opatřením ovlivňujícím státní politiku zaměstnanosti, soustavně sleduje a vyhodnocuje celkovou situaci na trhu práce a přijímá opatření na ovlivnění poptávky a nabídky práce.
- Spolupracuje se správními orgány, územními samosprávnými celky, orgány sociálního zabezpečení, orgány pomoci v hmotné nouzi, orgány státní zdravotní správy, zaměstnavateli a dalšími subjekty podle zvláštních právních předpisů při tvorbě a realizaci opatření souvisejících s rozvojem trhu práce a zaměstnaností.
- Přijímá opatření na podporu a dosažení rovného zacházení s muži a ženami, osobami bez ohledu na jejich národnost, rasový nebo etnický původ, osobami se zdravotním postižením a s dalšími skupinami osob, které mají ztížené postavení postavení na trhu práce, pokud jde o přístup k zaměstnání, rekvalifikaci, přípravě k práci a specializovaným rekvalifikačním kurzům a přijímá opatření pro zaměstnávání těchto osob.
- Spolupracuje s ministerstvem na rozvíjení mezinárodních vztahů a mezinárodní spolupráci v oblasti zaměstnanosti a lidských zdrojů na úseku trhu práce, včetně spolupráce s Evropskou unií.
- Spolupracuje se zahraničními institucemi při plnění závazků v oblasti zaměstnanosti vyplývajících z právních předpisů Evropské unie nebo mezinárodních smluv a koordinuje činnost v rámci systému Evropských služeb zaměstnanosti.
- Zajišťuje poskytování hmotné podpory na vytváření nových pracovních míst a hmotnou podporu rekvalifikace nebo školení nových zaměstnanců v rámci investičních pobídek a zabezpečuje další související program schválené vládou.
- Uděluje a odnímá povolení právníkům nebo fyzickým osobám ke zprostředkování

zaměstnání a vede evidence agentur práce. Údaje z této evidence předává do centrální evidence vedené ministerstvem.

- Vykonává kontrolní činnost v rozsahu stanoveném zákonem a zákonem o volném pohybu služeb, včetně ukládání pokut.
- Zajišťuje zveřejňování v elektronické podobě způsobem umožňujícím dálkový přístup písemných materiálů vztahujících se k poskytování prostředků státního rozpočtu na nástroje a opatření aktivní politiky zaměstnanosti, s výjimkou materiálů obsahujících osobní údaje fyzických osob, které nejsou přímými příjemci těchto prostředků.
- Zřizuje školící a rekvalifikační střediska a pro osoby se zdravotním postižením pracovní rehabilitační střediska.
- Plní další povinnosti vyplývající z tohoto zákona a ze zvláštních právních předpisů.
- Poskytuje Ministerstvu vnitra přehled o změnách údajů v udělených povoleních ke zprostředkování zaměstnání a přehled o pokutách uložených právníkům nebo fyzickým osobám, kterým bylo uděleno povolení ke zprostředkování zaměstnání, za porušení povinností vyplývajících z pracovněprávních předpisů. (§8 zák. č.435/2004 Sb. o zaměstnanosti v platném znění)

Krajská pobočka Úřadu práce:

- Zpracovává koncepci vývoje zaměstnanosti ve svém obvodu, statistiky, rozborů a výhledy, soustavně sleduje a vyhodnocuje situaci na trhu práce a přijímá opatření na ovlivnění poptávky a nabídky práce. Za tím účelem může vyžadovat od zaměstnavatelů informace o jejich záměrech ve vývoji zaměstnanosti.
- Spolupracuje se správními úřady, územními samosprávnými celky, orgány sociálního zabezpečení, orgány pomoci v hmotné nouzi, orgány státní zdravotní správy, zaměstnavateli a dalšími subjekty podle zvláštních právních předpisů při tvorbě a realizaci opatření souvisejících s rozvojem trhu práce a zaměstnanosti.
- Spolupracuje při vytváření mezinárodních programů nebo programů s mezinárodní účastí týkajících se rozvoje lidských zdrojů a financování z prostředků Evropských

strukturálních fondů.

- Ve svém obvodu přijímá opatření na podporu a dosažení rovného zacházení s muži a ženami, osobami bez ohledu na jejich národnost, rasový nebo etnický původ, osobami se zdravotním postižením a s dalšími skupinami osob, které mají ztížené postavení na trhu práce, pokud jde o přístup k zaměstnání, rekvalifikaci, přípravěk práci a specializovaným rekvalifikačním kurzům a přijímá opatření pro zaměstnávání těchto osob.
- Zabezpečuje a podporuje projekty a opatření související s rozvojem lidských zdrojů v oblasti trhu práce včetně účasti na mezinárodních programech a projektech, programech a projektech s mezinárodní účastí a na programech financovaných z Evropských strukturálních fondů a v rámci program zaměstnanosti a program Evropské unie ověřuje nové nástroje aktivní politiky zaměstnanosti.
- Zajišťuje zprostředkování zaměstnání uchazečům o zaměstnání a zájemcům o zaměstnání a poskytuje další služby v oblasti zaměstnanosti podle tohoto zákona.
- Poskytuje fyzickým osobám a zaměstnavatelům poradenské, informační a další služby v oblasti zaměstnanosti a pracovněprávních vztahů.
- Zabezpečuje uplatňování nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti podle tohoto zákona, poskytuje příspěvky z prostředků na aktivní politiku zaměstnanosti a vyplácí podporu v nezaměstnanosti a podporu při rekvalifikaci.
- Zajišťuje zaměstnavatelům zaměstnávajícím více než 50% zaměstnanců, kteří jsou osobami se zdravotním postižením, příspěvek na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením.
- Zajišťuje povolení výkonu umělecké, kulturní, sportovní nebo reklamní činnosti dítěte.
- Rozhoduje, zda jde o osobu zdravotně znevýhodněnou, popřípadě, že fyzická osoba se nepovažuje za osobu zdravotně znevýhodněnou, jestliže se nepodrobila vyšetření zdravotního stavu nebo jinému odbornému vyšetření a byla na tuto možnost upozorněna.
- Pro účely zaměstnanosti zajišťuje vedení evidence volných pracovních míst, evidence zájemců o zaměstnání, evidence uchazečů o zaměstnání, evidence osob se

zdravotním postižením, evidence cizinců a dale evidence povolení k umělecké, kulturní, sportovní nebo reklamní činnosti dětí a evidenci fyzických a právnických osob, kterým byla pravomocně uložena pokuta za umožnění výkonu nelegální práce, údaje z těchto evidencí předává do centrálních evidencí vedených ministerstvem.

- Poskytuje na žádost orgánů pomoci v hmotné nouzi údaje o uchazečích o zaměstnání.
- Potvrzuje občanovi Evropské unie, jeho rodinnému příslušníkovi a rodinnému příslušníkovi občana České republiky uvedeném v §3 odst. 3 pro účely udělení povolení k trvalému nebo přechodnému pobytu dobu vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání a sezónnímu zaměstnanci existenci pracovní smlouvy, dohody o pracovní činnosti nebo dohody o provedení práce.
- Vykonává kontrolní činnost v rozsahu stanoveném tímto zákonem a zákonem o volném pohybu služeb, včetně ukládání pokut.
- Poskytuje Státnímu úřadu inspekce práce identifikační údaje zaměstnanců vyslaných k výkonu práce na území České republiky a identifikační údaje právnických a fyzických osob, k nimž byli vysláni, potřebné k provádění kontroly dodržování pracovních podmínek těchto zaměstnanců stanovených jinými právními předpisy upravujícími pracovní podmínky.
- Zabezpečuje činnost Evropských služeb zaměstnanosti.
- Zabezpečuje spolupráci v otázkách zaměstnanosti, mobility pracovních sil a rozvoje lidských zdrojů s územními samosprávnými celky, příslušnými odborovými organizacemi a organizacemi zaměstnavatelů. Plní další povinnosti vyplývající z tohoto zákona a ze zvláštních právních předpisů (§8a zák. č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti v platném znění)

Kontaktní pracoviště

Kontaktní pracoviště jsou organizační složkou Úřadu práce České republiky – krajských

poboček.

Kontaktní pracoviště zajišťuje následující služby:

- zprostředkování zaměstnání
- státní sociální podpora
- hmotná nouze
- sociální služby, příspěvek na péči
- dávky pro osoby se zdravotním postižením

1.3. Pasivní politika zaměstnanosti

Pasivní politika zaměstnanosti řeší vlastní dopad nezaměstnanosti na jednotlivce a zahrnuje aktivity, které jsou spojeny se zabezpečením nezaměstnaných, kteří tím, že ztratili práci přišli o svůj zdroj příjmů. Jejím hlavním cílem je finančně zabezpečit nezaměstnané osoby formou podpory v nezaměstnanosti. Tyto podpory jsou nástrojem pasivní politiky zaměstnanosti a dočasně kompenzují příjem ze zaměstnání, jejich úkolem je také motivace k hledání nové pracovní příležitosti. Tyto dávky jsou vypláceny jen po určitou dobu (tzv. podpůrná doba) a v určité výši, závislé na předchozím výdělku. Pokud trvá nezaměstnanost déle, než je stanovena podpůrná doba, pak jsou nezaměstnaní za určitých podmínek, stanovených zákony, zajištěni dávkami ze systému sociální pomoci.

Nástroje pasivní politiky zaměstnanosti

Nástroji pasivní politiky zaměstnanosti jsou:

- podpora v nezaměstnanosti
- podpora při rekvalifikaci
- kompenzace odstupného, odbytného, odchodného

Za jakých podmínek vznikne nezaměstnaným nárok na Podporu v nezaměstnanosti a nárok na Podporu při rekvalifikaci popisují ve své bakalářské práci v kapitole o sociálních dávkách. Kompenzace odstupného, odbytného, odchodného poskytne Úřad práce uchazeči o zaměstnání, kterému vznikl nárok na podporu v nezaměstnanosti a který má z posledního zaměstnání nárok na odstupné, odchodné nebo odbytné, které mu však nebylo zaměstnavatelem po skončení pracovního nebo služebního poměru v nejbližším výplatním termínu určeném u zaměstnavatele pro výplatu platu, nebo mzdy, anebo v den skon-

čení pracovního nebo služebního poměru vyplaceno. Tomuto uchazeči o zaměstnání poskytně Úřad práce kompenzaci ve výši 65% odstupného. Úřad práce poskytně kompenzaci i v případě, že se uchazeč o zaměstnání se zaměstnavatelem dohodl na pozdějším termínu výplaty odstupného, odbytného, nebo odchodného. Kompenzace se poskytuje jednorázově za dobu od zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání do uplynutí doby, za kterou mělo být vyplaceno odstupné, odbytné nebo odchodné. Následně je Úřadem práce vymáhána po zaměstnavateli. (Muselíková, Vaňková, Vodičková, Právo v sociální oblasti, 2012, str. 102)

1.4. Aktivní politika zaměstnanosti

Součástí státní politiky zaměstnanosti je podpora zřizování nových pracovních míst poskytováním příspěvků zaměstnavatelům při zaměstnávání uchazečů o zaměstnání, i uchazečům samotným. Primárně je zaměřena na prevenci nezaměstnanosti těch osob, které se nacházejí v rizikových skupinách, kteří pro svůj zdravotní stav, věk, péči o dítě nebo z jiných vážných důvodů mají méně možností uplatnění na pracovním trhu. Cílem aktivní politiky zaměstnanosti je zachování a zřizování pracovních míst, snižovat počty nezaměstnaných, přímo i nepřímo ovlivňovat výši zaměstnatelnosti a také především redukce ekonomických a sociálních nerovností a konfliktů, které vyvolávají společenské problémy. Součástí aktivní politiky zaměstnanosti je i poradenství.

Nástroje aktivní politiky zaměstnanosti:

- rekvalifikace
- investiční pobídky
- veřejně prospěšné práce
- společensky účelná pracovní místa
- příspěvek na zapracování
- příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program

Rekvalifikace

Úřad práce zabezpečuje rekvalifikaci pro uchazeče nebo zájemce o zaměstnání v případech, kdy struktura poptávky trhu práce neodpovídá struktuře nabídky pracovních

sil a případná rekvalifikace umožňuje nové nebo další uplatnění ve vhodném zaměstnání. Rekvalifikace je získání nové kvalifikace nebo rozšíření stávající kvalifikace uchazeče o zaměstnání nebo zájemce o zaměstnání. Rekvalifikace se uskutečňuje na základě dohody mezi úřadem práce a uchazečem o zaměstnání nebo zájemcem o zaměstnání, vyžaduje-li to jejich uplatnění na trhu práce. Za účastníka rekvalifikace hradí náklady Úřad práce, lze poskytnout i příspěvek na prokázané nezbytné náklady spojené s rekvalifikací. Rekvalifikace může být na základě dohody s ÚP prováděna i u zaměstnavatele v zájmu dalšího pracovního uplatnění jeho zaměstnanců. Zaměstnavateli, který provádí rekvalifikaci svých zaměstnanců, nebo rekvalifikačnímu zařízení, které pro zaměstnavatele tuto činnost zajišťuje, mohou být plně nebo částečně hrazeny náklady na rekvalifikaci zaměstnanců.

Rekvalifikace se uskutečňuje formou vzdělávání:

- ve vzdělávacích programech dalšího profesního vzdělávání,
- ve speciálních programech k získání konkrétní pracovní dovednosti,
- ve vzdělávacích aktivitách v rámci mezinárodních programů,
- ve vzdělávacích programech určených pro uchazeče o zaměstnání, kterým se věnuje zvýšená péče při zprostředkování podle § 33 zákona o zaměstnanosti,
- ve školních vzdělávacích programech pro střední vzdělávání v rámci soustavy oboru vzdělávání,
- v jiných vzdělávacích aktivitách, které směřují k získání nové kvalifikace nebo rozšíření stávající.

Zvolená rekvalifikace

Na základě zákona o zaměstnanosti si uchazeč o zaměstnání či zájemce o zaměstnání může vybrat a následně zabezpečit rekvalifikaci sám a následně mu ji může Úřad práce za stanovených podmínek uhradit.

Za tímto účelem si uchazeč či zájemce o zaměstnání vybírá:

- druh pracovní činnosti, na kterou se chce rekvalifikovat
- rekvalifikační zařízení, které má rekvalifikaci provést

Zájemce o zvolenou rekvalifikaci předkládá ÚP své požadavky na předepsaném, tiskopisu. Zvolený rekvalifikační kurz musí odpovídat zdravotnímu stavu zájemce a maximální část-

ka příspěvku na zvolenou rekvalifikaci je 50 000 Kč. V případě, že uchazeč bez vážného důvodu odmítne nastoupit do zaměstnání odpovídajícího získané rekvalifikací je povinen náklady rekvalifikace uhradit sám. (MPSV.CZ: *Zaměstnanost, dotace* [online]. ©2013 [cit. 2013-29-01]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/sz/zamest/dotace/azp>)

Investiční pobídky

Investiční pobídky jsou nástrojem aktivní politiky zaměstnanosti, kterým se zaměstnavatel, kterému bylo vydáno rozhodnutí o příslibu investiční pobídky hmotně podporuje vytváření nových pracovních míst a rekvalifikace, nebo školení nových zaměstnanců. Jsou poskytovány v souladu se zákonem č.72/2000 Sb., o investičních pobídkách, ve znění pozdějších předpisů, zákonem o zaměstnanosti a dalších souvisejících právních předpisů.

Investiční pobídky v působnosti MPSV jsou:

- investiční pobídky do zpracovatelského průmyslu
- rámcový program pro podporu technologických center a strategických služeb
- program pro podporu tvorby nových pracovních míst v regionech nejvíce postižených nezaměstnaností

Hlavním cílem podpory investičních pobídek ze strany státu je tvorba nových pracovních míst. (Muselíková, Vaňková, Vodičková, *Právo v sociální oblasti*, 2012, str. 95)

Veřejně prospěšné práce

Veřejně prospěšné práce jsou časově omezené pracovní příležitosti vytvořené především pro obtížně umístitelné a dlouhodobě nezaměstnané uchazeče o zaměstnání evidované na ÚP. Jedná se především o osoby bez jakékoliv kvalifikace. Tato místa jsou vytvářena na základě písemné dohody ÚP se zaměstnavatelem, ke krátkodobému pracovnímu umístění uchazeče o zaměstnání, nejdéle však na dobu 12 po sobě jdoucích měsíců ode dne sjednaného nástupu uchazeče do zaměstnání. Finanční příspěvek na úhradu mzdových nákladů zaměstnance, na takto vytvořeném místě může být zaměstnavateli poskytován až do výše skutečných mzdových nákladů, včetně sociálního a zdravotního pojištění. Cílem a hlavním přínosem veřejně prospěšných prací je udržení a obnova základních pracovních návyků, motivace k práci a zbavení se závislosti na sociálních dávkách.

Společensky účelná pracovní místa

Společensky účelná místa jsou definována v §113 zákona o zaměstnanosti. Tato pracovní místa mají zajistit trvalejší a dlouhodobější umístění uchazečů o zaměstnání, kterým nelze v současné době zajistit práci jinak. Jedním z předpokladů tvorby společensky účelných míst a jejich efektivního využití je nízký stav nabídky volných pracovních míst z hlediska profesního nebo územního.

Společensky účelná pracovní místa jsou:

- pracovní místo, které zaměstnavatel zřizuje nebo vyhrazuje na základě písemné dohody s ÚP, kterým nelze zajistit jiným způsobem pracovní uplatnění,
- nově zřízené pracovní místo pro uchazeče o zaměstnání evidovaného na ÚP, který začne vykonávat samostatnou výdělečnou činnost,

Na příspěvek k úhradě nákladů při zřízení nebo vyhrazení společensky účelného pracovního místa není právní nárok. Úřad práce jej může poskytnout v těchto formách:

- návratného příspěvku
- příspěvku na úhradu úroků z úvěrů
- jiného účelově určeného příspěvku
- částečné nebo plné úhrady mzdových nákladů, včetně pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na veřejné zdravotní pojištění.

Tento příspěvek je poskytován maximálně na dobu 12 měsíců, zaměstnavatel o něj žádá na krajské pobočce ÚP u níž jsou uchazeči vedeni v evidenci. Úřad práce může také uchazeči o zaměstnání poskytnout příspěvek na zřízení společensky účelného pracovního místa pro sebe za účelem zahájení samostatné výdělečné činnosti. Příspěvek je určen na nákup vybavení souvisejícího se zřízením pracovního místa. Při sepsání dohody o příspěvku je dohodnut termín, do jaké doby je OSVČ povinen provést vyúčtování a vrátit prostředky, které nebyly vynaloženy na výdaje uvedené v dohodě. Dále se uchazeč o zaměstnání zavazuje vykonávat samostatnou výdělečnou činnost po stanovenou dobu, činnost lze ukončit pouze ze zdravotních důvodů. Po zahájení samostatné výdělečné činnosti na základě dohody s ÚP může do 30 dnů od uzavření dohody osoba samostatně výdělečně činná požádat ÚP o poskytnutí **překlenovacího příspěvku**, který je určen na částečnou úhradu provoz-

ních nákladů spojených s výkonem samostatné činnosti.

(MPSV.CZ: *Zaměstnanost, dotace* [online]. ©2013 [cit. 2013-16-01]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/sz/zamest/dotace/azp>)

Příspěvek na zapracování

Tento příspěvek může ÚP poskytnout zaměstnavateli, na základě dohody, pokud zaměstnavatel přijímá do pracovního poměru uchazeče o zaměstnání, kterému je při zprostředkování zaměstnání věnována, dle § 33 zákona o zaměstnanosti, zvýšená péče. Jedná se zejména o osoby se zdravotním postižením, osoby nad 50 let, dlouhodobě nezaměstnané, uchazeče bez vzdělání a také o absolventy bez potřebné praxe. (Muselíková, Vaňková, Vodičková, *Právo v sociální oblasti*, 2012, str. 97)

Příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program

Příspěvek je určen zaměstnavateli, který přechází na nový výrobní program a nemůže pro své zaměstnance zabezpečit práci v rozsahu stanoveném týdenní pracovní dobou. Přechodem na nový podnikatelský program se rozumí taková změna výroby, nebo poskytování služeb, u které dochází k zásadním technologickým změnám, nebo změna předmětu podnikání zapsaná v obchodním rejstříku nebo v živnostenském oprávnění.

Příspěvek je na základě dohody poskytovat na částečnou úhradu náhrady mzdy maximálně po dobu 6 měsíců, která zaměstnancům přísluší dle pracovněprávních předpisů. Výše měsíčního příspěvku na jednoho zaměstnance může činit maximálně polovinu minimální mzdy. (Muselíková, Vaňková, Vodičková, *Právo v sociální oblasti*, 2012, str. 97)

Opatření aktivní politiky zaměstnanosti na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením

Osoby se zdravotním postižením mají právo na pracovní rehabilitaci. Tou se rozumí souvislá činnost zaměřená na získání a udržení vhodného zaměstnání pro osoby se zdravotním postižením, kterou na základě její žádosti zabezpečuje ÚP a hradí náklady s ní spojené. Úřad práce sestaví individuální plán pracovní rehabilitace s ohledem na zdravotní stav těchto osob, jejich schopnost vykonávat soustavné zaměstnání a také s ohledem na jejich kvalifikaci. Jedním z opatření na podporu zaměstnání těchto osob patří zřízení a vymezení chráněného pracovního místa. Chráněné pracovní místo pro osobu se zdravotním postižením je zřízené zaměstnavatelem na základě dohody s Úřadem práce. Může se jednat i o

místo v domácnostech těchto osob a dohoda může být uzavřena i s osobou, která se rozhodne vykonávat samostatnou výdělečnou činnost a toto chráněné pracovní místo vytvořit. Chráněné pracovní místo musí být obsazeno dle dohody nejméně po dobu tří let. Výše příspěvku na zřízení chráněného pracovního místa může činit nejvýše osminásobek pro osobu se zdravotním postižením a pro osobu s těžším postižením maximálně dvanáctinásobek průměrné mzdy v národním hospodářství za první až třetí čtvrtletí předchozího kalendářního roku. Na tato zřízená místa může Úřad práce na základě písemné dohody přispět i na částečnou úhradu provozních nákladů, chráněné pracovní dílny do výše 48 000 Kč. Pokud zaměstnavatel zaměstnává více než 50% osob se zdravotním postižením z celkového počtu zaměstnanců poskytuje se příspěvek na podporu zaměstnávání těchto osob formou částečné úhrady vynaložených prostředků na mzdy nebo platy v měsíční výši 75% skutečně vynaložených prostředků na mzdy nebo platy osob se zdravotním postižením, nejvýše však 8000 Kč. (Muselíková, Vaňková, Vodičková, Právo v sociální oblasti, 2012, str. 98)

Cílené programy k řešení zaměstnanosti

Cíleným programem je soubor opatření zaměřených ke zvýšení možností uplatnění fyzických osob na trhu práce. Součástí tohoto programu je stanovení podmínek pro jeho provádění a harmonogram čerpání. Tyto programy celostátního charakteru schvaluje vláda České republiky a programy obecního, okresního a krajského charakteru MPSV. Jejich součástí mohou být i programy s mezinárodní účastí a programy financované v rámci Strukturálních fondů Evropské unie a dalších programů Evropské unie. Jedním ze tří strukturálních fondů Evropské unie je Evropský sociální fond, který je klíčovým finančním nástrojem pro realizování Evropské strategie zaměstnanosti a jeho hlavním posláním je rozvíjení zaměstnanosti, snižování nezaměstnanosti, podpora sociálního začleňování osob a rovných příležitostí se změřením na rozvoj trhu práce a lidských zdrojů. Orgánem zodpovědným za řízení pomoci z Evropských sociálních fondů je Ministerstvo práce a sociálních věcí a je zároveň řídicím orgánem Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost – jednoho ze tří českých operačních programů pro čerpání finanční pomoci z Evropského sociálního fondu v ČR. Dalším orgánem je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, které má v gesci Operační program vzdělávání pro konkurenceschopnost. Třetí Operační program Praha-Adaptabilita řídí Magistrát hlavního města Praha. Dalšími partnery realizace jsou Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo průmyslu

a obchodu, Czech Invest, úřady práce, morgány místní a regionální samosprávy. (Muselíková, Vaňková, Vodičková, Právo v sociální oblasti, 2012, str. 99)

2. SOCIÁLNÍ DÁVKY

Sociální dávky jsou dávky, které mají pomáhat lidem, kteří se dostali do obtížné životní situace a nejsou schopni nastalou situaci řešit bez pomoci státu.

2.1. Dávky hmotné nouze

Pojem „hmotná nouze“ byl v právním pořádku české republiky poprvé použit v článku 30.odst. 2 Listiny základních práv a svobod, kde je uvedeno: „občané mají právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele, kdy každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek“. (Usnesení č.2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod) Podrobnosti dále stanoví zákon. „Prakticky však tento pojem není v zákoně o pomoci v hmotné nouzi ani v jiných právních normách výslovně definován. Z některých ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi lze odvodit, že jde o specifickou sociální situaci (stav) osoby, popřípadě více osob, které jsou pro účel pomoci v hmotné nouzi společně posuzovány. Tato sociální situace je charakterizována nedostatkem prostředků k uspokojování základních životních potřeb, a to jak finančních prostředků, tak i ostatních předmětů (věcí), popřípadě služeb, které osoba bezprostředně potřebuje ke svému životu. Určitým měřítkem, podle kterého se posuzuje, zda je, či není osoba v hmotné nouzi, je i živobytí osoby. V hmotné nouzi se může nacházet jednotlivec i osoby společně posuzované. Většinou se jedná o rodiny, ať jde již o rodiny s dětmi, nebo o samotné manžele. V takovém případě se pro účely stanovení, zda jde o osoby v hmotné nouzi, posuzují příjmy a celkové sociální a majetkové poměry těchto osob společně. Pokud osoba (společně posuzované osoby) po posouzení všech potřebných skutečností bude uznána za osobu v hmotné nouzi, mohou jí být poskytovány dávky pomoci v hmotné nouzi“. (Beck, Hacaperková, Králová, Niederle, Dávky pomoci hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením, 2012, str. 17)

V hmotné nouzi není osoba, která prokazatelně neprojevuje snahu zvýšit si příjem vlastním přičiněním, která není v pracovním nebo obdobném vztahu, nevykonává

samostatnou výdělečnou činnost a není vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání. V hmotné nouzi není také osoba, která je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání a bez vážných důvodů odmítla vykonávat krátkodobé zaměstnání nebo účastnit se v cíleném programu k řešení zaměstnání, které nevznikl nárok na nemocenské nebo jí náleží ve snížené výši, a to z důvodu, že si přivodila pracovní neschopnost úmyslně, nebo je osobou samostatně výdělečně činnou a její příjem po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje částky živobytí proto, že se nepřihlásila k nemocenskému pojištění. Osoba, které za neplnění povinností zákonného zástupce dítěte spojených s řádným plněním povinné školní docházky byla uložena sankce a také osoba která nastoupila výkon zabezpečovací detence nebo trestu odnětí svobody nebo byla vzata do vazby a tato skutečnost trvala celý kalendářní měsíc. (MPSV.CZ: *Dávky hmotné nouze* [online]. ©2013 [cit. 2013-29-01]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/5>)

Pomoc v hmotné nouzi je jedním z podsystémů sociální pomoci, která v České republice je jedním ze tří základních systémů ochrany obyvatel. Tyto systémy jsou sociální pojištění, státní sociální podpora a sociální pomoc. Mimo pomoci v hmotné nouzi obsahuje systém sociálních služeb a také systém dávek pro osoby se zdravotním postižením.

Systém pomoci v hmotné nouzi:

- upravuje zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů,
- je moderní formou pomoci osobám s nedostatečnými příjmy, motivující tyto osoby k aktivní snaze zajistit si prostředky k uspokojení životních potřeb a je jedním z opatření, kterými Česká republika bojuje proti sociálnímu vyloučení,

vychází z principu, že každá osoba, která pracuje, se musí mít lépe než ta, která nepracuje, popřípadě se práci vyhýbá. (MPSV.CZ: *Dávky hmotné nouze* [online]. ©2013 [cit. 2013-29-01]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/5>)

Se zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, úzce souvisí zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, oba ve znění pozdějších předpisů, který je při rozhodování o dávkách hmotné nouze zcela nezbytný. „Zákon stanoví životní minimum jako minimální hranici peněžních příjmů (dále jen „příjem“) fyzických osob (dále jen „osoba“) k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb a existenční minimum jako minimální hranici příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití.“ (§ 1 odst. 1 zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu) „Hlavní využití životního

a existenčního minima je v zákoně č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. Životní minimum plní rozhodující úlohu při posuzování hmotné nouze i jako sociálně-ochranná veličina. Vedle životního minima je z důvodu větší motivace zaveden pro dospělé osoby v hmotné nouzi institut existenčního minima.“ (§ 1 odst. 1 zákon č. 110/2006 Sb., O životním a existenčním minimu)

Částky životního minima platné od 1. 1. 2012

pro jednotlivce	3410
pro první dospělou osobu v domácnosti	3140
pro druhou a další dospělou osobu v domácnosti	2830
pro nezaopatřené dítě ve věku	
do 6 let	1740
6 až 15 let	2140
15 až 26 let (nezaopatřené)	2450

Životní minimum společně posuzovaných osob se pak dle § 4 zák. č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, stanoví jako součet všech částek životního minima jednotlivých členů domácnosti. Výše existenčního minima činí částku 2200,- Kč, existenční minimum nelze použít u nezaopatřeného dítěte, u poživatelů starobního důchodu, u osoby starší 68 let a u osoby invalidní ve třetím stupni, tedy u osob, u nichž se nezkoumá možnost zvýšit si příjem vlastní prací. (MPSV.CZ: *Dávky hmotné nouze* [online]. ©2013 [cit. 2013-29-01]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/soc/hn/obcane/zivotni_min)

Dávky pomoci v hmotné nouzi jsou:

- příspěvek na živobytí
- doplatek na bydlení
- mimořádná okamžitá pomoc

O dávkách pomoci v hmotné nouzi rozhodují a vyplácejí je příslušné krajské pobočky

Úřadu práce ČR.

Příspěvek na živobytí

Je základní dávkou pomoci v hmotné nouzi, která pomáhá osobě či rodině při nedostatečném příjmu. Nárok na příspěvek na živobytí vzniká osobě či rodině, pokud po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje příjem této osoby či rodiny částky živobytí. Okruh společně posuzovaných osob se stanovuje dle zákona č. 110/2006 Sb. O životním a existenčním minimu. Částka živobytí je stanovena pro každou osobu individuálně, a to na základě její snahy a možností. Pro stanovení živobytí rodiny se jednotlivé částky živobytí osob sčítají. Částka živobytí se odvíjí od částek existenčního a životního minima. Dle předpisu č. 389/2011 se částka živobytí osoby, jejíž zdravotní stav podle doporučení příslušného odborného lékaře vyžaduje zvýšené náklady na dietní stravování zvyšuje měsíčně o částku stanovenou touto vyhláškou. Částka živobytí u osoby, která dluží na výživném pro nezletilé dítě částku vyšší než trojnásobek stanovené měsíční splátky, činí částku existenčního minima, případně zvýšenou z důvodu dietního stravování. Částka živobytí u osoby, která je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání a v posledních 6 kalendářních měsících před podáním žádosti o dávku pomoci v hmotné nouzi jí byl skončen základní pracovněprávní vztah z důvodu porušení povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k jí vykonávané práci zvlášť hrubým způsobem nebo s ní byl skončen jiný pracovní vztah z obdobného důvodu, činí částku existenčního minima, případně zvýšenou o dietní stravování. Částka živobytí osoby, které je poskytována zdravotní péče ve zdravotnickém zařízení po celý kalendářní měsíc, činí částku existenčního minima, případně zvýšenou z důvodu dietního stravování.

Výše příspěvku na živobytí se stanovuje jako rozdíl mezi živobytím osoby či rodiny a jejich příjmem, od kterého se odečtou přiměřené náklady na bydlení. Přiměřené náklady na bydlení jsou odůvodněné náklady na bydlení, maximálně však do výše 30%, v Praze 35%, příjmů osoby, či rodiny. (MPSV.CZ: *Dávky hmotné nouze* [online]. ©2013 [cit. 2013-29-01]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/5>)

Doplatek na bydlení

Druhá dávka pomoci v hmotné nouzi řeší nedostatek příjmu k uhrazení nákladů na bydlení tam, kde nestačí vlastní příjmy osoby či rodiny včetně příspěvku na bydlení ze systému státní sociální podpory. Dávka je poskytována nájemci nebo vlastníku bytu, který má

nárok na příspěvek na živobytí.

Zákon umožňuje poskytnout doplatek na bydlení i ve výjimečných případech, kdy žadatel nemá nárok na příspěvek na živobytí, případně i žadateli, který využívá jinou než nájemní formu bydlení. Výše doplatku na bydlení je stanovena tak, aby po zaplacení odůvodněných nákladů na bydlení (tj. nájmu, služeb spojených s bydlením a nákladů za dodávky energií) zůstala osobě či rodině dávka živobytí. Výše doplatku na bydlení je od roku 2012 časově omezena na 84 měsíců v období posledních 10 kalendářních let. Toto omezení neplatí pro domácnosti sestávající výlučně z osob starších 70 let a pro osoby se zdravotní postižením, které bydlí v pro ně postavených a upravených bytech. (MPSV.CZ: *Dávky hmotné nouze* [online]. ©2013 [cit. 2013-29-01]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/5>)

V případech hodných zvláštního zřetele může orgán pomoci v hmotné nouzi určit, že za nájemce považuje pro účely doplatku na bydlení i osobu dlouhodobě užívající jinou než nájemní formu bydlení. Za případ hodný zvláštního zřetele se považuje též ubytování osob v domovech pro seniory, domovech pro osoby se zdravotním postižením, domovech se zvláštním režimem a v chráněném bydlení podle zákona o sociálních službách. (§ 33 odst.5 zák. č.111/2006 Sb. v platném znění). Za případ hodný zvláštního zřetele jsou považovány i ubytovny, kdy výše doplatku na bydlení je stanovována v ceně v místě obvyklé.

Mimořádná okamžitá pomoc

Je poskytována osobám, které se ocitnou v situacích, které je nutno bezodkladně řešit. Zákon stanoví šest takových situací:

- nejsou plněny podmínky pro poskytnutí opakovaných dávek, ale v případě neposkytnutí pomoci hrozí osobě vážná újma na zdraví. Dávku lze poskytnout v částce, která doplní příjem osoby do výše existenčního minima (v případě nezaopatřeného dítěte do životního minima),
- postižení vážnou mimořádnou událostí (živelná pohroma, větrná pohroma, ekologická havárie, požár apod.). Dávku lze poskytnout až do výše 15násobku částky životního minima jednotlivce, tj. až do výše 51 150,- Kč,
- nedostatek prostředků k úhradě jednorázového výdaje spojeného například se zaplacením poplatků za vystavení duplikátů osobních dokladů nebo v případě ztráty peněžních prostředků. Dávku lze poskytnout až do výše jednorázového

výdaje,

- nedostatek finančních prostředků k nákupu nebo opravě předmětů dlouhodobé spotřeby. Dávku lze poskytnout až do výše těchto výdajů, maximálně však v průběhu kalendářního roku do výše 10násobku částky životního minima pro jednotlivce, tj. až do částky 34 100,- Kč,
- nedostatek prostředků k uhrazení odůvodněných nákladů vznikajících v souvislosti se vzděláním nebo se zájmovou činností nezaopatřených dětí a na zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně- právní ochranou dětí. Dávku lze poskytnout až do výše těchto výdajů, maximálně však v průběhu kalendářního roku do výše 10násobku částky životního minima jednotlivce, tj. až do částky 34 100,- Kč,
- ohrožení sociálním vyloučením. Jde například o situace osob vracejících se z vězení, z dětského domova a z pěstounské péče po dosažení zletilosti, nebo po ukončení léčby chronických závislostí. Dávku lze poskytnout až do výše 1000,- Kč. V průběhu roku může být poskytnuta opakovaně, součet však nesmí překročit 4násobek částky životního minima jednotlivce tj. maximálně částku 13 640,- Kč. (MPSV, Normativní instrukce č.1/2013, Postup v řízení o dávkách mimořádné okamžité pomoci)

Dávky mimořádné okamžité pomoci nejsou dávkami nárokovými, ale jsou to dávky fakultativní a proto je vždy na posouzení sociálního pracovníka, který dávku přiznává, v jaké výši bude poskytnuta. Například dávky mimořádné okamžité pomoci při ohrožení sociálním vyloučením, které jsou vypláceny po propuštění z výkonu trestu, jsou vždy vypláceny na základě doporučení sociálních kurátorů, kteří nejlépe znají situaci klienta a pomáhají jim při zařazení se do běžného života. Při přiznání všech typů mimořádné pomoci se zjišťují celkové sociální a majetkové poměry žadatele.

Motivující prvky zákonů

Zákon o pomoci v hmotné nouzi v sobě zahrnuje motivační prvky pro zvýšení příjmů vlastním přičiněním. V současné době již těchto prvků není tolik, neboť od roku 2012, kdy byl zákon novelizován již nejsou finančně zvýhodněny osoby vykonávající dobrovolnickou nebo veřejnou službu a institut veřejné služby byl v listopadu 2012 zrušen.

Zásadními motivujícími prvky zákona o pomoci v hmotné nouzi jsou tyto:

- posuzování příjmů ze závislé činnosti, náhrady mzdy nebo snížení platu po dobu prvních 21 dnů dočasné pracovní neschopnosti a z dávky nemocenského pojištění, z podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci,
- hodnocení možnosti využití majetku,
- hodnocení možnosti uplatnění nároků a pohledávek,
- mimořádná okamžitá pomoc na úhradu jednorázové výdaje.

(Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů)

Posuzování příjmů

Pro posouzení situace hmotné nouze pro poskytnutí některých typů mimořádné okamžité pomoci, příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení, je nezbytné znát příjmy všech společně posuzovaných osob. Zákon přímo vymezuje (§ 9 zák. č. 111/2006), jak jsou které příjmy zohledňovány a samozřejmě také započítávány. Zákon o životním a existenčním minimu rozděluje příjmy do tří skupin, kdy v prvních dvou skupinách jsou preferovány příjmy související s pracovní činností. Tuto situaci shledává jako pozitivní motivaci osob, která umožňuje osobám i s nižšími příjmy z výdělečné činnosti dosáhnout na dávku pomoci v hmotné nouzi. První skupinou příjmů jsou příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky uvedené v zákoně o daních. Zde se jedná o mzdu, plat za vykonanou práci, tzv. „čistý příjem“. Tyto příjmy se započítávají pouze ze 70 %, čímž umožňují poskytnout dávky i osobám, které pracují a snaží se samy si zvýšit vlastní příjem, a které by bez tohoto zvýhodnění a pozitivního hodnocení jejich snah nezískaly nárok na dávku. Druhou skupinou jsou náhrady mzdy nebo sníženého platu po dobu prvních 21 dnů dočasné pracovní neschopnosti (karantény) podle zákoníku práce a dávky nemocenského pojištění. Do této skupiny je zařazena rovněž podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci podle zákona o zaměstnanosti, kdy se všechny tyto uvedené příjmy započítávají z 80%. Třetí skupinou jsou ostatní započítatelné příjmy podle zákona a životním a existenčním minimu, s výjimkou příspěvku na živobytí. Všechny tyto zbylé příjmy se již započítávají ze 100 %. (zák. č.110/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o životním a existenčním minimu)

Hodnocení možnosti využití majetku

Hodnocení možnosti využití majetku ovlivňuje výši dávky hmotné nouze, případně vznik, či ztrátu nároku na dávku. Možnosti zvýšení příjmů prodejem nebo jiným využitím majetku pro posuzování nároku na příspěvek na živobytí a hodnocení možnosti využití majetku při stanovování výše částky živobytí rozlišuje přímo zákon o pomoci v hmotné nouzi, kdy uvedené hodnocení ovlivňuje stanovení výše částky živobytí osoby. Dle § 26 zák. č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, má každá osoba nárok na zvýšení částky o 30 % částky rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem po dobu prvních tří měsíců pobírání příspěvku na živobytí. Toto zvýšení nastává u všech osob s výjimkou těch, které případně byly již při samotném rozhodování o žádosti posouzeny jako osoby, které nejsou v hmotné nouzi, neboť jejich celkové sociální a majetkové poměry jsou takové, že jim mohou i po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení zaručit dostatečné zajištění jejich výživy a ostatních základních osobních potřeb a toto zajištění na těchto osobách lze spravedlivě žádat. Rovněž toto zvýšení nenáleží osobám, které dluží na výživném pro nezletilé dítě částku vyšší než trojnásobek měsíční splátky výživného. (Částka živobytí těchto osob odpovídá existenčnímu minimu.) Uvedený právní předpis však dále zvýhodňuje osoby, které jsou, případně byly v pracovním poměru, a pobírají podporu v nezaměstnanosti, podporu při rekvalifikaci nebo dávky nemocenského pojištění. V prvních dvou případech dochází ke 30ti % zvýšení po dobu 12 měsíců pobírání příspěvku na živobytí a v případě dávek nemocenského pojištění náleží uvedené zvýšení příspěvku na živobytí po dobu pobírání dávek nemocenského pojištění. U zbývajících osob toto zvýšení náleží od čtvrtého měsíce jen v případě, že tyto osoby majetek nemají, majetek mají, ale není možno ho využít ke zvýšení příjmu, případně tento majetek ke zvýšení příjmů využívají. Pokud příjemce dávky hmotné nouze však majetek má, lze jej využívat ke zvýšení si příjmu, a přesto této možnosti nevyužil, pak od čtvrtého měsíce pobírání příspěvku na živobytí uvedené zvýšení osobě nenáleží. Po dalších třech měsících, tedy šesti měsících od přiznání příspěvku na živobytí je tato osoba považována za osobu, která již není v hmotné nouzi, neboť prokazatelně neprojevuje dostatečnou snahu zvýšit si příjem vlastním přičiněním a to tedy prodejem nebo jiným využitím majetku. Vzhledem k výše uvedenému je této osobě příspěvek na živobytí odejmut. Uvedené hodnocení v sobě tudíž má značný motivační prvek, kdy jsou opět pozitivně hodnoceny osoby, které pracují nebo pracovaly a naopak absence snahy řešit situaci a

využít k tomu vlastní možnosti je po určitém období sankcionována. (Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů)

Mimořádná okamžitá pomoc na úhradu jednorázové výdaje

Zákon o pomoci v hmotné nouzi umožňuje poskytnout mimořádnou okamžitou pomoc osobě, která nemá vzhledem k celkovým sociálním a majetkovým poměrům dostatečné prostředky k úhradě jednorázového výdaje, spojeného zejména se zaplacením správního poplatku při prokázané ztrátě osobních dokladů, při vydání duplikátu rodného listu i možnost poskytnutí mimořádné okamžité pomoci na výdaje spojené s pořízením dokladů potřebných k přijetí do zaměstnání. Tato možnost pomoci osobám aktivně se snažícím zajistit si zaměstnání, uhrazením jejich nákladů je také jednou z motivujících prvků zákona o hmotné nouzi. Mimořádnou okamžitou pomoc na úhradu jednorázového výdaje lze poskytnout až do výše takového výdaje. (Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů)

2.3. Represivní prvky zákonů

Zákon o zaměstnanosti a také zákon o pomoci v hmotné nouzi v sobě zahrnuje i několik prvků represivních či sankčních. Tyto nástroje jsou určeny pro postup správních orgánů u osob, které žádnou vlastní snahu nevyvíjí, nevyužijí možnosti zvýšit nebo alespoň si zachovat výši dávky hmotné nouze, případně maří součinnost s úřady práce či orgány pomoci v hmotné nouzi. V zákoně o pomoci v hmotné nouzi a zákone o zaměstnanosti najdeme několik opatření, která mají vliv na výši dávek v hmotné nouzi, či případně na jejich samotné přiznání, respektive odejmutí.

Těmi zásadními sankčními či represivními opatřeními zákona o pomoci v hmotné nouzi a zákona o zaměstnanosti jsou tyto:

Snížení částky živobytí u osob, které dluží na výživném

„U osob, které dluží na výživném pro nezletilé dítě částku vyšší než trojnásobek měsíční splátky stanovené rozhodnutím soudu nebo částku vyšší než částka, která by připadla na 3 měsíce, je-li plnění vyživovací povinnosti stanoveno jiným způsobem (např. dohodou mezi rodiči, schválenou soudem) je stanovena ve výši existenčního minima.“ (Beck, Hacaperková, Králová, Niederle, Dávky pomoci hmotné nouzi a dávky pro osoby se

zdravotním postižením, 2012, str. 62)

Zákon dále v § 24 odst. 1 písm. e) zák. č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, uvádí, že z tohoto postupu jsou vyloučeny osoby, kterým vznikl dluh na výživném až po podání žádosti o příspěvek na živobytí a také osoby, které si podaly z důvodu nedostatečného příjmu k soudu návrh na zrušení nebo snížení výživného. Této osobě i přes stanovení částky živobytí ve výši existenčního minima náleží navýšení z důvodu potřeby nákladného dietního stravování.

(Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů)

Snížení částky živobytí u osob, které nevyužily majetek

Zákon o pomoci v hmotné nouzi v § 26 uvádí, že při hodnocení majetku má každá osoba nárok na zvýšení o 30 % částky rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem po dobu prvních tří měsíců pobírání příspěvku na živobytí. Toto hodnocení, které vede ke zvýšení částky živobytí nastává u všech osob, pokud ovšem tyto osoby nebyly již při samotném rozhodování o žádosti posouzeny jako osoby, které nejsou v hmotné nouzi. Důvodem tohoto posouzení jsou jejich celkové sociální a majetkové poměry, které jsou takové, že jim mohou i po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení zaručit dostatečné zajištění jejich výživy a ostatních základních osobních potřeb a toto zajištění na těchto osobách lze spravedlivě žádat. Pokud tedy osoba byla i s ohledem na svůj majetek uznána za osobu v hmotné nouzi, ale po uplynutí tří měsíců tento majetek, který je možno využít ke zvýšení si příjmů, tato osoba nevyužije, tak od čtvrtého měsíce již není považována za osobu v hmotné nouzi. (zák.č.111/2006 Sb. v platném znění)

Vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání

Dle § 31 zákona č.435/2004 Sb. v platném znění, o zaměstnanosti, uchazeč o zaměstnání má součinnost s krajskou pobočkou Úřadu práce, jestliže

- je podle lékařského posudku schopen plnit povinnosti vůči krajské pobočce Úřadu práce, a přesto je neplní,
- neprojedná doporučené zaměstnání ve lhůtě stanovené krajskou pobočkou Úřadu práce,
- nedostaví se na krajskou pobočku nebo kontaktní místo veřejné správy

ve stanoveném termínu bez vážných důvodů,

- neplní povinnosti stanovené v § 21, nebo
- jiným jednáním zmaří zprostředkování zaměstnání nebo nástupu do zaměstnání.
(zákon č. 435/2004 Sb. v platném znění)

Osoby, které jsou vyřazeny z evidence uchazečů o zaměstnání z důvodu maření součinnosti s Úřadem práce, také nejsou dle § 3, zákona 111/2006 Sb. v platném znění, považovány za osoby v hmotné nouzi a po dobu vyřazení z evidence Úřadu práce, což je 6 měsíců, nepobírají žádné sociální dávky a také si musí samy hradit zdravotní pojištění.

2.4. Související „sociální dávky“

Dávky jsou určeny pro osoby nemocné a zdravotně postižené. V souvislosti s těmito dávkami, není pro jejich přiznání rozhodující příjem osoby. Tyto dávky jsou pro příspěvek na péči upraveny zákonem č.108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, vyhláškou č.505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. Poskytování dávek osobám se zdravotním postižením upravuje zák. č. 329/2011 Sb., ve znění pozdějších předpisů, ke zmírnění sociálních důsledků jejich zdravotního postižení a umožnění jejich sociálního začleňování. (Beck, Hacaperková, Králová, Niederle, Dávky pomoci hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením, 2012, str. 159)

Jedná se o tyto dávky:

- příspěvek na péči
- příspěvek na mobilitu
- příspěvek na zvláštní pomůcku

Příspěvek na péči

Příspěvek na péči je určen osobám, které se při zvládnání základních životních potřeb neobejdou bez pomoci jiných osob. Z poskytnutého příspěvku pak tyto osoby hradí pomoc, kterou jim může dle jejich rozhodnutí poskytovat buď osoba blízká, asistent sociální péče, registrovaný poskytovatel sociálních služeb, dětský domov nebo speciální lůžkové zdravotnické zařízení hospicového typu. Nárok na příspěvek na péči má osoba starší 1 roku, pokud je posouzena v jednom ze čtyř stupňů závislosti, rozdělených podle počtu základních životních potřeb, které není tato osoba schopna bez cizí pomoci zvládat.

Příspěvek na péči je přiznán na základě provedeného sociálního šetření pracovníka krajské pobočky úřadu práce, který při svém šetření zjišťuje schopnost zvládnutí osoby při základních životních potřebách dle vyhlášky č.505/2006 Sb. Následně krajská pobočka Úřadu práce zašle okresní správě sociálního zabezpečení žádost o posouzení stupně závislosti. Tato pak vychází při svém rozhodnutí doloženým nálezem vydaným poskytovatelem zdravotních služeb, výsledku sociálního šetření a z výsledku vlastního vyšetření posuzujícího lékaře. (MPSV.CZ: *Příspěvek na péči* [online]. ©2013 [cit. 2013-29-01]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/8>)

Výše příspěvku na péči:

pro osoby do 18 let	pro osoby starší 18 let	
3 000 Kč	800 Kč	stupeň I (lehká závislost)
6 000 Kč	4 000 Kč	stupeň II (středně těžká závislost)
9 000 Kč	8 000 Kč	stupeň III (těžká závislost)
12 000 Kč	12 000 Kč	stupeň IV (úplná závislost)

Příspěvek na mobilitu

Příspěvek na mobilitu je opakující peněžitá dávka napomáhající osobám se zdravotním postižením, které nejsou schopny zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace. Schopnost zvládat tyto potřeby se posuzuje podle zákona o sociálních službách a to stejným způsobem jako u příspěvku na péči. Neschopnost zvládat základní životní potřeby musí vycházet ze zdravotních postižení, které má charakter dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu. Tato dávka nahradila od 1. ledna 2012 dávky, které byly poskytovány v oblasti mobility osobám se zdravotním postižením prostřednictvím příspěvku na individuální dopravu a na provoz motorového vozidla.

(Beck, Hacaperková, Králová, Niederle, *Dávky pomoci hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením*, 2012, str. 166)

Výše příspěvku na mobilitu činí 400 Kč za kalendářní měsíc.

Příspěvek na zvláštní pomůcku

Příspěvek na zvláštní pomůcku je jednorázovou nárokovou dávkou. Obsahuje pomoc, která byla do ledna 2012 poskytována prostřednictvím více dávek sociální péče. Tento

příspěvek se orientuje na osoby s těžkou vadou nosného nebo pohybového ústrojí, těžkým sluchovým nebo zrakovým postižením. V případech, kde je pomůckou motorové vozidlo, vztahuje se příspěvek na osoby s těžkou vadou nosného nebo pohybového ústrojí i na osoby s těžkou nebo hlubokou mentální retardací. Podmínky nároku příspěvku na zvláštní pomůcku jsou obsaženy v § 9 zákona č.329/2011 Sb., ve znění pozdějších předpisů. (Beck, Hacaperková, Králová, Niederle, Dávky pomoci hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením, 2012, str. 170)

2.5. Podpora v nezaměstnanosti

Podpora v nezaměstnanosti a také podpora při rekvalifikaci je upravena zákonem č. 435/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Podpora v nezaměstnanosti slouží k finančnímu překlenutí nezbytné doby nezaměstnanosti a náleží uchazeči ode dne podání žádosti o podporu v nezaměstnanosti.

Nárok na podporu v nezaměstnanosti má uchazeč o zaměstnání, který

- získal v rozhodném období zaměstnáním nebo jinou výdělečnou činností dobu důchodového pojištění podle zvláštního právního předpisu v délce alespoň 12 měsíců (dále jen „předchozí zaměstnání“), překrývají-li se doby důchodového pojištění, započítávají se jen jednou,
- požádal krajskou pobočku Úřadu práce, u které je veden v evidenci uchazečů o zaměstnání, o poskytnutí podpory v nezaměstnanosti,
- ke dni k němuž má být podpora v nezaměstnanosti přiznána, není poživitelem starobního důchodu. (§ č. 39, zák. č. 435/2004 Sb.)

Podpůrčí doba pro poskytování podpory v nezaměstnanosti

- do 50 let věku 5 měsíců,
- nad 50 do 55 let věku 8 měsíců,
- nad 55 let věku 11 měsíců.

Rozhodující pro délku podpůrčí doby je věk uchazeče o zaměstnání dosažený ke dni podání žádosti o podporu.

Výše podpory v nezaměstnanosti

- v prvních dvou měsících 65%,
- další dva měsíce 50%,
- po zbývající dobu 45%,

Výše podpory v nezaměstnanosti se stanoví procentní sazbou z průměrného měsíčního výdělku doloženého od posledního zaměstnavatele uchazeče. Výše podpory v nezaměstnanosti u uchazeče o zaměstnání, který naposledy před evidencí na uchazečů o zaměstnání vykonával samostatnou výdělečnou činnost, se stanoví procentní sazbou z posledního vyměřovacího základu v rozhodném období přepočteného na 1 kalendářní měsíc. Maximální výše podpory v nezaměstnanosti pro rok 2013 činí 0,58násobek průměrné mzdy v národním hospodářství, což je 14 157 Kč.

Podpora při rekvalifikaci

Nárok na podporu při rekvalifikaci má uchazeč o zaměstnání, který se zúčastní rekvalifikace zabezpečované krajskou pobočkou Úřadu práce a není poživitelem starobního důchodu. Výše podpory při rekvalifikaci činí 60% průměrného měsíčního výdělku, kterého uchazeč dosáhl ve svém posledním zaměstnání. Uchazeči, který vykonával samostatnou výdělečnou činnost, se podpora při rekvalifikaci stanoví procentní sazbou z posledního vyměřovacího základu v rozhodném období přepočteného na 1 kalendářní měsíc. V případě, kdy nelze stanovit výši průměrného výdělku, se podpora při rekvalifikaci stanoví ve výši 0,14násobku průměrné mzdy v národním hospodářství. Maximální výše podpory při rekvalifikaci činí 0,65násobek této mzdy. Pro rok 2013 byla stanovena maximální výše podpory při rekvalifikaci 15 866,-Kč.

(MPSV.CZ: *Občané* [online]. ©2013 [cit. 2013-29-01]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/sz/občané/rekvalifikace>)

2.6. Státní sociální podpora

Systém státní sociální podpory je upraven zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Podle tohoto zákona se poskytují následující dávky:

- přírůstek na dítě

- rodičovský příspěvek
- příspěvek na bydlení
- porodné
- pohřebné

Přídavek na dítě

Přídavek na dítě je základní dlouhodobou dávkou poskytovanou rodinám s dětmi, která jim pomáhá krýt náklady spojené s výchovou a výživou nezaopatřených dětí. Nárok na přídavek mají rodiny s příjmem do 2,4násobku životního minima. Přídavek na dítě je poskytován ve třech výších podle věku dítěte.

Věk nezaopatřeného dítěte	Přídavek na dítě v Kč měsíčně
Do 6 let	500 Kč
6 – 15 let	610 Kč
15 – 26 let	700 Kč

Rodičovský příspěvek

Nárok na rodičovský příspěvek má jeden z rodičů, který po celý kalendářní měsíc osobně a celodenně pečuje o nejmladší dítě v rodině a to až do vyčerpání celkové částky 220 000 Kč, nejdéle do čtyř let dítěte. Pro stanovení nároku a výše rodičovského příspěvku je rozhodující výše denního vyměřovacího základu podle zákona o nemocenském pojištění. Jestliže alespoň jednomu z rodičů v rodině lze stanovit k datu narození nejmladšího dítěte 70% 30násobku denního vyměřovacího základu, rodič si může volit výši a tím i délku pobírání rodičovského příspěvku. Výše rodičovského příspěvku může činit maximálně 11 500 Kč. Volbu výše rodičovského příspěvku lze měnit jedenkrát za tři měsíce. U rodičovského příspěvku nejsou sledovány příjmy rodičů. Rodič může při nároku na výplatu příspěvku přivydělávat, ale musí v této době zajistit péči o dítě jinou zletilou osobou. (MPSV.CZ: *Státní sociální podpora* [online]. ©2013 [cit. 2013-29-01]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2>)

Příspěvek na bydlení

Příspěvek na bydlení je dávka, kterou stát přispívá na náklady bydlení rodinám a jednotlivcům s nízkými příjmy. Nárok na příspěvek na bydlení má domácnost, jejíž 30%

příjmů (v Praze 35%) nepostačuje na úhradu nákladů na bydlení včetně energií. Příspěvek na bydlení může získat pouze vlastník nebo nájemce bytu přihlášený v bytě k trvalému pobytu. Náklady na bydlení se započítávají maximálně do výše normativních nákladů stanovených nařízením vlády. Normativní náklady na bydlení se tak liší podle počtu osob v domácnosti a také dle velikosti obce, v níž rodina žije. Příspěvek na bydlení je časově omezen na 84 měsíců v období posledních 10 kalendářních let. Tato omezení neplatí pro domácnosti, kde žijí pouze osoby starší 70 let a pro osoby se zdravotním postižením, které bydlí v pro ně postavených nebo upravených bytech.

(MPSV.CZ: *Státní sociální podpora* [online]. ©2013 [cit. 2013-29-01]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2>)

Porodné

Porodné je určeno pro rodiny s nízkými příjmy a mělo by být použito na náklady související s narozením prvního dítěte. Na porodné mají nárok pouze ty rodiny, jejichž čistý příjem ve čtvrtletí předcházejícím narození dítěte nepřesáhl čistý výdělek 2,4násobek životního minima. Výše porodného je stanoveno na 13 000 Kč na první živě narozené dítě. Při více současně narozených dětech činí porodné 19 500 Kč.

(MPSV.CZ: *Státní sociální podpora* [online]. ©2013 [cit. 2013-29-01]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2>)

Pohřebné

Na pohřebné má nárok pouze osoba, která vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti, nebo ta osoba, která byla rodičem nezaopatřeného dítěte. Podmínkou výplaty dávky je trvalý pobyt na území ČR ke dni úmrtí. Výše pohřebného je stanovena na 5 000 Kč.

(MPSV.CZ: *Státní sociální podpora* [online]. ©2013 [cit. 2013-29-01]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2>)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3. ÚVOD DO PRAKTICKÉ ČÁSTI

V teoretické části jsem uvedla možnosti uplatnění na pracovním trhu. Byly zde vymezeny nástroje aktivní i pasivní politiky zaměstnanosti a systém sociálních dávek, které je možno využít v případech, kdy těchto možností k zaměstnání neustále ubývá. V rámci praktické části bakalářské práce chci formou kvalitativního výzkumu získat odpověď na otázku: „Jsou v současné době možnosti uplatnění na pracovním trhu dostatečné pro všechny skupiny nezaměstnaných?“ Zvolila jsem si metodu rozboru kazuistických případů ze své praxe, kde mohu vycházet ze spisové dokumentace, se kterou každodenně pracuji a bylo mi po dohodě se zaměstnavatelem umožněno použít je pro potřeby mé bakalářské práce. Každý spis obsahuje osobní údaje klienta, základní informace o jeho rodinných poměrech, a pokud nežije sám i informace o společně posuzovaných osobách. Ve spisech získávám informace o tom, co který pracovník s klientem řešil a projednával a také jaké byly výsledky těchto jednání. Spis je založen při zaevidování klienta na Úřad práce, (dříve Úřad městské části) a každý pracovník získává tak i přehled o evidencích klienta na Úřadu práce, o dávkách které byly vyplaceny a také o sociální práci, která byla s klientem vedena. Spisy klientů jsou důvěrné a před zraky jiných lidí jsou chráněny zákony a normami. Sám klient má právo dle zákona 500/2004 Sb. v platném znění, být informován o tom, co se ve spisu nachází, do spisu nahlížet a také si pořizovat výpisky, či kopie spisu nebo jeho části. Z důvodu ochrany osobních údajů jsou všechny osobní údaje klientů v kazuistikách pozměněny, aby nemohlo dojít k jejich identifikaci.

3.1. Kazuistika Miroslava B

Jméno a příjmení: Miroslav B.

Věk: 37 let

Matka: starobní důchodkyně

Otec: starobní důchodce

Babička: starobní důchodkyně

Miroslav B. je svobodný, bezdětný. Vyrůstal s rodiči a neměl žádné sourozence. Rodiče mu přenechali byt a odstěhovali se na venkov. Pan Miroslav B. přestal hradit nájem a následně byl soudně vystěhován. V současné době mu je ochotna pomáhat pouze babička a to v tajnosti, aby se to nedozvěděli jeho rodiče, protože ti si nepřejí, aby se s ním stýkala a jakkoli mu pomáhala. K rodičům nesmí, protože je při svých návštěvách několikrát okradl. Jeho častému nadměrnému požívání alkoholu odpovídá i jeho zdravotní stav, který je zřejmý již na první pohled a který se stále zhoršuje, má totiž epilepsii. Spisová dokumentace na oddělení péče o nezaměstnané občany na ÚMČ Brno-střed byla založena v roce 1999, kdy přišel pan Miroslav B. o zaměstnání. Od měsíce ledna 1999 byl veden v evidenci uchazečů o zaměstnání na Úřadu práce Brno-město. Dávku sociální péče pobíral do února roku 2000. Od té doby se nedostavil, kdy po sankčním vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání situaci řešil bez pomoci státu. V té době bydlel u rodičů v družstevním bytě 2+1, kteří mu pomáhali situaci překlenout a po toto období ho zabezpečili. Do listopadu 2000 se o něj starali, a měl u nich zajištěnou stravu i bydlení. Rodiče se ho snažili směřovat, motivovat a vést k řešení jeho situace, ovšem neúspěšně. V listopadu roku 2000 se opět zaevidoval do evidence uchazečů o zaměstnání na Úřadu práce a opět požádal o sociální dávky. Ty pobíral až do června roku 2002. V červenci 2002 začal pracovat, kdy již byl zabezpečen mzdou, která byla vyšší než tyto dávky, a proto již na ně neměl nárok. V září 2004 se pan Miroslav znovu zaevidoval na Úřadu práce. V té době již nebydlel v bytě po rodičích, kteří se mezi tím již odstěhovali na venkov, ale u babičky. Jeho problémy s alkoholem se stupňovaly, a tak brzy i babička ho byla nucena vystěhovat. Pan Miroslav jí opakovaně znečišťoval byt, odcizoval jí peníze i věci, které následně prodával v zastavárnách, byl na ni hrubý a sprostý. Chodil

domů pravidelně v podnapilém stavu, byl agresivní a konfliktní ke svému okolí. Vzhledem k tomu, že babička si s ním už nevěděla rady, tak ho vystěhovala z bytu. Dávky sociální péče pan Miroslav dále pobíral až do října 2005. V období říjen 2005 až leden 2006 byl hospitalizován v psychiatrické léčebně v Kroměříži na protialkoholním oddělení. Po uvedené období mu byla poskytována dávka sociální péče ve výši 500 Kč měsíčně, která byla určena pouze na hygienické potřeby. Po dobu hospitalizace pan Miroslav nebyl v evidenci úřadu práce, měl však ostatní potřeby (stravu a „ubytování“) plně zajištěny v tomto zařízení. Od ledna 2006 byl klient vzat do evidence uchazečů o zaměstnání na Úřad práce a na ÚMČ Brno-střed opět pobíral dávku sociální péče ve výši životního minima. Vzhledem k jeho situaci, kdy žil bezdomoveckým způsobem bydlení, přespával venku, případně na noclehárnách, a své ošacení měl dlouhodobě zničené a znečištěné, tak mu byla v srpnu 2006 poskytnuta jednorázová dávka sociální potřeby. Uvedená dávka byla poskytnuta ve výši 1000 Kč a byla určena na ošacení a obuv. V měsíci lednu 2007 vešel v platnost zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, nahrazující zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů. S touto změnou dochází i k celkové změně pojmů, výše životního minima, systému dávek, ale i novému chápání sociální potřeby občana, kdy je vymezen pojem hmotná nouze a dochází k většímu posuzování a hodnocení občana. Klient po této změně začal od února 2007 pobírat dávku pomoci v hmotné nouzi – příspěvek na živobytí. Výše této dávky činila částku 3126 Kč. V té době byl po delší protialkoholní léčbě a příležitostně přespával u rodičů, kteří s ním na základě této snahy částečně obnovili vztah, dále u babičky nebo na ubytovně. Stabilní bydlení neměl, respektive nehodlal trvale bydlet u rodičů, kde stále pokračovaly osobní neshody. Dávku hmotné nouze pobíral od února 2007 do září roku 2007. V tomto měsíci doložil pracovní smlouvu, kde byl sjednán nástup do zaměstnání od 10. 9. 2007. Pan Miroslav nastoupil jako uklízeč do ZOO města Brna. Tato pracovní smlouva byla uzavřena do 30. 11. 2007 a nástupní plat činil 8210 Kč. Nedlouho po nástupu do zaměstnání byl dobrovolně přijat na komplexní ústavní protialkoholní léčbu do PL Brno, Húskova 2. Tato léčba trvala do 3. 1. 2008. Za této situace pan Miroslav ukončil pracovní poměr a po absolvování léčby se opět zaevidoval na úřad práce. Miroslav B. se dostavil v lednu roku 2008 na Úřad městské části Brno-střed, kdy uvedl, že je opět v evidenci uchazečů o zaměstnání na úřadu práce a znovu si bude žádat o dávky hmotné nouze. Dne 7. 1. 2008 si podal žádost o dávku pomoci v hmotné nouzi - příspěvek na živobytí. Sdělil, že přespává různě

po příbuzných a známých, kdy předložil potvrzení o absolvování dobrovolné ústavní komplexní protialkoholní léčby. Z dokladů předložených klientem vyplývalo, že během léčby abstinenci neporušil a že abstinoval v chráněném prostředí. V září 2008 byl s panem Miroslavem B. sepsán na ÚMČ Brno-střed aktivizační plán, který vede k větší motivaci klienta hledat si práci a jeho snahám svoji situaci řešit. V aktivizačním plánu bylo dohodnuto, že bude dokládat potvrzení o aktivním hledání zaměstnání mimo doporučení Úřadu práce, sám se bude snažit vyhledávat volná pracovní místa a zkusí využít možností agentur práce. V září 2008 mu bylo majitelem nemovitosti, kde měl pan Miroslav dosud trvalé bydliště, změněno toto bydliště na úřední adresu města Brna, Husova 5. Důvodem byla skutečnost, že se zde dlouhodobě nezdržuje a nemá zde již nájemní vztah. V říjnu 2009 byl opětovně hospitalizován na protialkoholním oddělení ve FN Brno-Bohunice odkud byl po 4 dnech převezen do psychiatrické léčebny Brno-Černovice, kde byl v léčebném programu do prosince 2009. Od ledna 2010 za pomoci sociálních kurátorů Magistrátu města Brna, Odbor sociální péče na Křenové 20 v Brně využíval noclehárnu Centra sociálních služeb, Podnásepní 20 v Brně, která mu byla poskytována dočasně bezplatně. Od 6. 10. 2009 byl uznán ČSSZ v Praze jako plně invalidní (od 1. 1. 2010 invalidita ve III. stupni), avšak bez nároku na důchod, protože neměl odpracován potřebný počet let. Z důvodů opakovaného požívání alkoholu, které s sebou neslo velké problémy v chování a jednání, což se projevilo v naprosté nespolehlivosti, nedůslednosti nezodpovědnosti, mu byl od měsíce července 2010 vyplácen příspěvek na živobytí týdně, místo jednou měsíčně. K tomuto postupu bylo přikročeno, neboť pan Miroslav, opakovaně ztrácel peníze, které mu byly formou dávky poskytnuty, uváděl, že byl rovněž opakovaně okraden, ale také velice často celou poskytnutou dávku během jednoho dne s náhodnými „známými“ utratil za alkohol. I z tohoto důvodu byla větší část příspěvku na živobytí poskytována formou poukázek, které omezují, respektive zabraňují možnosti zakoupení alkoholu a cigaret. Menší část dávky byla dále vyplácena v hotovosti pokladnou. Od roku 2012, kdy výplata dávek hmotné nouze přešla pod Úřad práce, již nelze dávky vyplácet týdně. Bylo proto dohodnuto s kurátory MMB posílání dávky poštovní poukázkou na jejich adresu, kde peníze převezme babička pana Miroslava a ta mu vyplácí každý týden část dávky. Jedinou osobou z rodiny, která se o pana Miroslava B. ještě zajímá a má tendence se mu ještě alespoň trochu snažit pomoci, je stále jeho babička. Ta se na něho opakovaně informuje, zajímá se o něj a snaží se být v mezích svých možností nápomocna v řešení nebo aspoň tlumení jeho

situace. Pan Miroslav souhlasil, aby sociální pracovnice s babičkou jeho situaci řešila a aby ji informovala. Sociální pracovnice, byť to není běžnou praxí u osob v hmotné nouzi, které jsou zletilé a svéprávné, situaci klienta v jistých mezích konzultuje s babičkou, jí podává spíše základní informace o aktuálním stavu jejího vnuka. Často se to týká jeho aktuální situace bydlení, kdy v případě potřeby se babička nabídne, že ho na nezbytně nutnou dobu vezme přespat, případně mu nabídne možnost poskytnutí jídla, pokud mu jeho bezprostřední stav ovlivněný alkoholem omezuje schopnost a ochotu docházet do některého charitativního zařízení, kde by se mohl stravovat. Babička za něj také často platila dluhy u kamarádů, pokuty u dopravního podniku za jízdu „na černo“ či za nějaké ubytování. Pan Miroslav má ke své babičce stále jistou důvěru a opakovaně využívá její případné nabídky pomoci. Několikrát prý byl přepaden a často ztrácel občanský průkaz. Klientovi byla opakovaně poskytnuta mimořádná okamžitá pomoc na úhradu jednorázového výdaje souvisejícího s vyřízením průkazu totožnosti. Zákon o pomoci v hmotné nouzi umožňuje poskytnout mimořádnou okamžitou pomoc až do výše jednorázového výdaje mimo jiné k vyřízení dokladů totožnosti při jejich ztrátě. Tato možnost byla u pana Miroslava využita opakovaně, kdy mu byl k tomuto účelu jednorázový příspěvek poskytnut. V současné době pan Miroslav již dlouhodobě pobírá dávky hmotné nouze, je ve III. stupni invalidity a nemusí být veden v evidenci uchazečů o zaměstnání. Jeho snahy jakkoliv změnit svoji situaci jsou v podstatě nulové, neboť nemá naprosto žádný zájem cokoli pro tuto změnu udělat. Současný životní styl mu v podstatě vyhovuje, i když se jedná spíše o „přežívání“, ale tento klient je zaměřen pouze na svůj stěžejní zájem, v jeho případě na závislost a to na alkohol. Veškeré sociální vazby a kontakty pana Miroslava jsou již zcela narušeny, jeho přístup k jakékoliv aktivitě je zcela laxní a apatický a zájem cokoli ve svém životě změnit a vylepšit si tak jak finanční, společenskou, ale i bytovou situaci není u tohoto klienta vůbec žádný.

Analýza spisové dokumentace

Z provedené analýzy vyplývá, že pan Miroslav B. nejeví zájem o řešení své životní situace a nesnaží si ji nijak vylepšit. O jeho nedůslednosti a odevzdanosti se svému nezájmu svědčí např. i vysvětlení jeho posledního ukončení protialkoholní léčby, kdy odešel sám, bez řádného ukončení této léčby, jakmile se venku trochu oteplilo (přes zimu byl hospitalizován v protialkoholní léčebně, kde měl zajištěno „bezplatné ubytování“ i stravu). V současné době se potuluje v centru Brna, přespává v parcích, na nádražích, v podcho-

dech nebo příležitostně u náhodných známých. Miroslav B., vzhledem k tomu, že je nyní již uznán invalidním ve III. stupni, není schopen vykonávat jakoukoli výdělečnou činnost, je zbaven povinnosti snažit si zvýšit příjem vlastním přičiněním, zejména prací. Jelikož však nemá v rozhodném období odpracován patřičný počet roků, tak mu nevzniká nárok na výplatu invalidního důchodu. Klient je tedy uznán invalidním ve III. stupni, ale nemá nárok na výplatu důchodu. Proto dále zůstává osobou v hmotné nouzi a je mu vyplácen příspěvek na živobytí. Jeho zdravotní, psychický ale i fyzický stav mu v současné době neumožňuje vykonávat žádnou činnost, která by vedla ke zvýšení jeho příjmů. Pan Miroslav ale také není schopen využívat jakýchkoli zařízení s režimem (ubytoven, léčeben), neboť není schopen dodržovat jakýkoliv řád a pravidla, a proto žije v podstatě nevázaným, bezdomoveckým způsobem života, je zanedbaný, má problém s hygienou a jeho zdravotní stav je špatný. On ale na své životní situaci nehodlá nic jakkoli měnit.

3.2. Kazuistika Evy K.

Jméno a příjmení: Eva K.

Věk: 58 let

Děti: dospělý syn

Rodiče: již nežijí

Paní Eva je svobodná, sama vychovala dnes již třicetiletého syna. Vyrůstala s rodiči a neměla žádné sourozence. Vystudovala Střední ekonomickou školu a pracovala v nábytkářských oborech. Od narození bydlí ve stejném bytě ve středu Brna. Do roku 2007 žila se svojí matkou, o kterou se starala a se synem, který se odstěhoval v roce 2006. Spisová dokumentace na ÚMČ Brno – střed, oddělení péče o nezaměstnané občany byla založena v roce 2007, kdy paní Evě zemřela matka, o kterou se od roku 2005 starala. Do této doby paní Eva pracovala na různých místech. Od maturity pracovala v několika prodejnách nábytku, zabývala se zaměřováním pro výrobu vestavěných skříní. V roce 2005 z důvodu vážné nemoci matky zůstala v domácnosti a starala se o ni. V dubnu 2007 se paní Eva zaevidovala na úřad práce, jako uchazečka o zaměstnání

a do měsíce listopadu pobírala dle zákona o zaměstnanosti podporu v nezaměstnanosti. Vzhledem k tomu, že její podpora nebyla ve výši životního minima, zaevidovala se také od měsíce dubna na ÚMČ Brno-střed, odbor sociální a zdravotní, kde si požádala o dávky hmotné nouze. V této době již paní Eva bydlela sama a byla proto i posuzována samostatně. Po podání žádosti o dávku hmotné nouze, Příspěvek na živobytí bylo s paní Evou dohodnuto sociální šetření v místě jejího trvalého pobytu. Byt paní Evy je pro jednu osobu nepřiměřeně velký a také nákladný, ale vzhledem k tomu, že se jedná o byt nájemní a majitel nesouhlasí s výměnou, bylo paní Evě doporučeno požádat majitele bytu o výměnu za menší byt přímo v domě. Zařízení bytu bylo starší, ale vše čisté a upravené. Koupelna byla nově obložená a v předsíni nové vestavěné skříně. Veškeré úpravy v bytě byly provedeny na vlastní náklady paní Evy v době, kdy ještě pracovala. Paní Evě byla přiznána po dobu podpory v nezaměstnanosti dávka Příspěvek na živobytí ve výši 1863,- Kč. Dávka byla paní Evě přiznána, neboť výše její podpory v nezaměstnanosti nedosahovala výše životního minima, které v této době činilo 3126,- Kč. Dle zák.č.111/2006 Sb. v platném znění, se podpora v nezaměstnanosti započítává do příjmů pouze ve výši 80% z přiznané částky. Paní Evě bylo také doporučeno vyřízení dávky Státní sociální podpory – Příspěvek na bydlení, aby jí mohl být poskytnut také doplatek na bydlení. Paní Eva si dávku SSP vyřídila a byl jí přiznán i doplatek na bydlení. V roce 2008 si paní Eva požádala o zprostředkování rekvalifikace, neboť práci v nábytkářském oboru jí úřad práce a ani ona sama si nebyla schopna zajistit. Paní Eva byla zařazena do rekvalifikačního kurzu Projektové práce a po dobu konání rekvalifikačního kurzu opět dle zákona o zaměstnanosti pobírala podporu v nezaměstnanosti ve výši 2 957 Kč. Po ukončení rekvalifikace si začala hledat zaměstnání u stavebních firem, kde by svoji rekvalifikaci mohla uplatnit. Přihlásila se výběrového řízení jedné stavební firmy na místo přípravy stavební výroby a tuto práci získala. Svoji evidenci ukončila v měsíci říjnu 2008 nástupem do zaměstnání. Bohužel byla ze zaměstnání propuštěna ve zkušební lhůtě. Od měsíce ledna do dubna 2009 byla v pracovní neschopnosti a pobírala dávky nemocenského pojištění. V měsíci květnu 2009 se paní Eva přihlásila na Úřad práce a vzhledem k tomu, že jí nevznikl nárok na podporu v nezaměstnanosti z důvodu nesplnění podmínek daných zákonem o zaměstnanosti, kdy neměla odpracovanou potřebnou dobu trvání zaměstnání, si opět podala žádosti na ÚMČ Brno-střed o dávky hmotné nouze. Byl jí přiznán příspěvek na živobytí ve výši 2905,- Kč. Dávka jí nebyla přiznána v plné výši, neboť nedoložila doklady o aktivním hledání zaměstnání.

Dle zák.č.111/2006 Sb. osobám, které nedoložily doklad o aktivním hledání zaměstnání nenáleží zvýšení částky živobytí za hodnocení snahy zvýšení příjmu vlastní prací a dávka se nevyplácí ve výši životního minima 3126 Kč. Dávka ve výši 2905 Kč, byla paní Evě vyplácena do měsíce června, kdy začala dokládat svoje aktivity při hledání zaměstnání. Dávka hmotné nouze jí byla zvýšena od července 2009 na 3126,- Kč, a také jí byl přiznán doplatek na bydlení, jehož výše se pohybovala v závislosti na vyplácených částkách příspěvku na bydlení. Její náklady na bydlení již v roce 2009 činily přes 10 000 Kč. Při pravidelné návštěvě na ÚMČ byl s paní Evou sepsán protokol kde byla opět vyzvána k domluvě s majitelem bytu na výměně za menší byt. Po šesti měsících výplaty dávky hmotné nouze, tedy v měsíci listopadu 2009 byla paní Evě dle § 24 odst. 1 písm. g) zákona č.111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi, částka živobytí snížena na částku existenčního minima podle zákona 110/2006 S. o životním a existenčním minimu na 2020,- Kč. Paní Eva si totiž nezajistila výkon dobrovolnické, nebo veřejné služby v rozsahu alespoň 20 hodin, aby jí náleželo zvýšení částky za hodnocení snahy zvýšení příjmu vlastní prací. Částku existenčního minima pobírala paní Eva do června 2010, kdy onemocněla a dávka jí byla dle § 11 odst. 3 zákona č.111/2006 Sb. po dobu pracovní neschopnosti zvýšena na 3126,- Kč, neboť po dobu pracovní neschopnosti se nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací. Po ukončení pracovní neschopnosti v říjnu 2010 pobírala paní Eva opět příspěvek na živobytí ve výši existenčního minima. Při pravidelné měsíční návštěvě byla paní Eva vždy upozorňována na nutnost řešit svoji bytovou situaci, neboť její náklady na byt neustále narůstaly. Několikrát navštívila majitele bytu, který s výměnou nakonec souhlasil a tak paní Eva řešila výměnu bytu přes realitní kancelář. Bohužel takto velký byt s náklady již přes 12 000 Kč. se ani realitní kanceláři vyměnit nepodařilo. Majitel domu se na začátku roku 2011 rozhodl, že několik velkých bytů v domě přestaví na jednopokojové a paní Evě slíbil, že jeden z bytů jí přenechá do nájmu. Po celý rok 2011 paní Eva byla i nadále v evidenci Úřadu práce a pobírala dávky hmotné nouze. Při návštěvách na ÚMČ dokládala vždy několik dokladů o svém neustálém a neúspěšném hledání zaměstnání a její zdravotní a psychický stav se zhoršoval. Vzhledem k jejímu věku byly vždy odpovědi z výběrových řízení stejné, a to že byl vybrán jiný uchazeč. V lednu 2012 byly dávky hmotné nouze převedeny do kompetence úřadu práce a na základě novelizace zákona č.111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi jí byla dávka na živobytí zvýšena na 3 410 Kč., kterou paní Eva pobírá doposud. Její bydlení také není ještě dořešeno, neboť úpravy v domě kde bydlí, byly teprve započaty

a tak dnes již paní Eva má náklady na bydlení ve výši 16 000Kč, které za ni vlastně hradí stát v celkové výši. Její zdravotní stav se během roku 2012 zhoršil natolik, že v lednu 2013 podstoupila těžkou operaci a v současné době je v rehabilitačním středisku, kde se zotavuje. Protože je osobou v hmotné nouzi, je osvobozena od regulačních poplatků a nemusí si pobyt v rehabilitačním středisku platit. Její naděje na získání zaměstnání je již velmi malá a paní Eva se rozhodla využít možnosti požádat o předčasný starobní důchod.

Analýza spisové dokumentace

Z provedené analýzy vyplývá, že paní Eva se několik let snažila řešit svoji životní situaci, absolvovala rekvalifikační kurz a aktivně si práci hledala. Nezájem o její práci ze strany zaměstnavatelů byl dle jejích slov a mých poznatků způsoben jejím věkem. Většina zaměstnavatelů hledá mladší pracovníky a starší člověk již pro zaměstnavatele není perspektivní. Paní Eva ačkoliv zná práci s počítačem, hovoří anglicky a je aktivní řidičkou, což uváděla ve svém životopise ve všech výběrových řízeních, kterých se zúčastnila, byla vždy vyřazena již v prvním kole těchto výběrových řízení. Na základě výše uvedených skutečností a zklamání z toho, že i když člověk pracovat chce, tak není schopen sám a ani s pomocí Úřadu práce si práci zajistit se paní Eva rozhodla svoji situaci řešit žádostí o předčasný důchod. Vzhledem k tomu, že má stanovený počet odpracovaných let splněný, již čeká na důchodový výměr a pak požádá o ukončení výplaty dávek hmotné nouze. Dokud však nebude realizována výměna jejího bytu za menší, bude i nadále pobírat dávku Státní sociální podpory – Příspěvek na bydlení, neboť z důchodu nebude schopna sama náklady na bydlení hradit.

3.3. Kazuistika Jaroslava V.

Jméno: Jaroslav

Věk: 32 let

Matka: zemřela v roce 2002

Otec: nezaměstnaný v evidenci na Úřadu práce

Sestra: žije v Čechách

Jaroslav V. je svobodný a bezdětný. Matka, na kterou byl značně fixován, zemřela v roce 2002. Otec je více jak polovinu života veden v evidenci uchazečů o zaměstnání na Úřadu práce a žije z dávek. Klient vyrůstal se sestrou a rodiči. Matka držela po celou dobu rodinu pohromadě a pan Jaroslav žil v prostředí, které mu bylo známé. Sestra se vyučila prodavačkou a po smrti matky se odstěhovala do Čech, kde založila novou rodinu, o otce ani bratra nejeví zájem. Pan Jaroslav je vyučený čalouník, ale tuto profesi nikdy nevykonával. Za svůj život pracoval pouze 9 měsíců jako pomocný skladník. Pan Jaroslav bydlel se svým otcem, ale otec ho vyhodil z bytu a dále s ním již není v aktivním kontaktu. V současné době se moc nestýkají. Pan Jaroslav využil pomoci sociálních kurátorů a přespává již několikátý rok na jejich noclehárně. Pan Jaroslav je od 13. 11. 2002 veden v evidenci uchazečů o zaměstnání. Dříve bydlel v jiné městské části města Brna, a tudíž si chodil vyřizovat dávky na jiný úřad. Dne 30. 7. 2008 se dostavil na ÚMČ Brno-střed a podal žádost o dávku hmotné nouze, příspěvek na živobytí. Uvedl, že je nemajetný, bez příjmu a zdravotního omezení, není poživitelem žádného důchodu, není osobou, jejíž zdravotní stav by vyžadoval zvýšené náklady na dietní stravování a není osobou, jenž by pečovala o osobu pobírající příspěvek na péči. Dále sdělil, že je bez přístřeší a nemá kde bydlet. Celkové jednání s klientem bylo značně složité, neboť nebyl schopen vyplnit sám většinu tiskopisů, často nerozuměl pokládaným dotazům sociální pracovnice, která je musela opakovat, zjednodušovat a vysvětlovat, a také jeho chování bylo značně bázlivé, byl zamlklý a nekomunikativní. Sociální pracovnice na základě jednání s klientem kontaktovala sociální kurátory, aby se pokusila zajistit pro pana Jaroslava ubytování na některé ubytovně či alespoň noclehárně, které spravují. Při jednání se sociálními kurátory však nebyla úspěšná, neboť v těchto zařízeních neměli volná místa a to jak na ubytovně, tak ani na noclehárně. Proto pracovnice klientovi do-

poručila možnost ubytování na noclehárně Armády spásy, Mlýnská 25 Brno, kde se může v případě zájmu ubytovat a toto zařízení využívat. Pan Jaroslav uvedl, že se tam dostaví a tohoto zařízení využije. Dále bylo panu Jaroslavovi v rámci sociálního poradenství a zejména s ohledem na jeho dlouhodobou nezaměstnanost doporučeno, aby si zvýšil příjem zejména vlastní prací, a to např. i prodejem Nového prostoru, kdy tuto činnost si lze zajistit každý pracovní den v dopoledních hodinách v kanceláři Nového prostoru, Příční 4, Brno. Pan Jaroslav s tím byl sice seznámen, ale vzhledem k jeho reakci a celkovému chování, kdy byl značně zmatený, nesoustředěný, „vystrašený“ a v reálném světě i značně dezorientovaný, pracovnice nepředpokládala, že by klient této možnosti využil, a také si nebyla jista, jestli by tuto činnost vůbec zvládl vykonávat. Panu Jaroslavovi byl přiznán příspěvek na živobytí ve výši 2905 Kč. Částka odpovídá situaci, kdy klient plní podmínky osoby v hmotné nouzi, ale neprojevuje vlastní snahu aktivně situaci řešit. (Pan Jaroslav se nesnažil zvýšit si příjem vlastní prací, kdy i přes upozornění, že tato skutečnost má vliv na výši dávky, neprokázal žádnou vlastní snahu najít si práci). V následujících měsících se klient dostavoval k projednání jeho situace týkající se hmotné nouze, k jednání o možných řešeních a také k dohodnutí výplaty termínu dávky hmotné nouze. Opakovaně s ním byla řešena situace jeho bydlení, neboť sice nepravidelně využíval možnosti noclehárny na Armádě spásy, ale uváděl, že je zde nespokojený a necítí se tam dobře. Z těchto jednání a pravidelných kontaktů sociálních kurátorů, se panu Jaroslavovi podařilo zajistit místo na noclehárně na ulici Podnásepní 20, Brno, kdy se zde uvolnilo místo. Od měsíce listopadu 2008 pan Jaroslav nastoupil na tuto noclehárnu, kterou měl zajištěnou dlouhodobě. Pan Jaroslav se však v tomtéž měsíci nedostavil v dohodnutém termínu na Úřad práce, bylo s ním zahájeno řízení pro maření součinnosti s úřadem práce a následně byl sankčně vyřazen z této evidence. Vzhledem k tomu, že pan Jaroslav již nebyl v evidenci úřadu práce, nevykonával pracovní nebo obdobnou činnost, nebyl osobou samostatně výdělečně činnou a nebyl ani osobou v pracovní neschopnosti, nemohl být dále v souladu se zákonem 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, považován ani za osobu v hmotné nouzi. Dávka hmotné nouze, příspěvek na živobytí mu tudíž byla od prosince 2008 odejmuta. Pan Jaroslav se opět na ÚMČ Brno-střed dostavil dne 19. 10. 2009, kdy doložil potvrzení, že stále bydlí u sociálních kurátorů na noclehárně Podnásepní 20, Brno a uvedl, že si chce žádat o dávky hmotné nouze. Klient byl seznámen s možnostmi, týkajícími se dávek hmotné nouze, byly mu předány tiskopisy k vyplnění, byl poučen

o skutečnostech, souvisejících s těmito dávkami a nutnosti doložení souvisejících dokladů. Jelikož klient nebyl schopen tyto tiskopisy sám vyplnit, pomáhala mu s tím sociální pracovnice. Na základě žádosti klienta a zjištěných informací mu byl opětovně přiznán příspěvek na živobytí. Výše příspěvku na živobytí byla 2905 Kč, neboť klient neprokázal vlastní snahu zvýšit si příjem vlastní prací. Pan Jaroslav pobíral příspěvek na živobytí opakovaně každý měsíc ve stejné výši, neboť v jeho situaci nenastaly žádné změny, a to až do dubna 2010. V měsíci dubnu 2010 klient pobíral příspěvek na živobytí již déle než 6 kalendářních měsíců, proto u něj došlo dle § 24 odst. 1 písm. g) zák. č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, ke snížení příspěvku na živobytí na částku existenčního minima, tj. 2020 Kč. Pan Jaroslav doložil v měsíci květnu 2010 na ÚMČ Brno-střed individuální akční plán, který s ním byl vypracován na úřadu práce. V tomto individuálním akčním plánu mu byla stanovena opatření ke zvýšení možnosti uplatnění na trhu práce – postup a časový harmonogram jejich plnění. Pokud by pan Jaroslav neplnil požadavky, sepsané v individuálním akčním plánu, byl by následně vyřazen z evidence uchazečů o zaměstnání. Klient v této souvislosti začal nosit doklady o jeho snaze hledat si zaměstnání, ale spíše než o faktické doklady se jednalo pouze o jeho písemná prohlášení. Pan Jaroslav začal po dohodě se sociálními kurátory od října 2010 hradit náklady na ubytování na noclehárně, kde přespával. Dosud mu byla možnost ubytování poskytnuta bezplatně. V této souvislosti si klient podal žádost o doplatek na bydlení. Po posouzení byla situace pana Jaroslava shledána jako případ hodný zvláštního zřetele, neboť v současné době neměl jinou možnost bydlení, a tudíž mu byl přiznán doplatek na bydlení ve výši odpovídající nákladům na bydlení, které činí 1500 Kč měsíčně. V dubnu 2011 Úřad práce pana Jaroslava zaměstnal a on vykonával po dobu 6 měsíců veřejně prospěšné práce, byl velmi spokojený a po dobu zaměstnání dávky hmotné nouze nepobíral. Dále bydlel na noclehárně a pravidelně docházel za sociálními kurátory, kde se s jejich pomocí pokoušel znovu navázat kontakt se sestrou. V září 2011 si opět požádal o dávky hmotné nouze a byl mu přiznán příspěvek na živobytí ve výši 3126,- Kč a také doplatek na bydlení. Tyto dávky pobíral do konce roku 2011. Od ledna 2012, kdy byly výplaty dávek hmotné nouze převedeny do kompetence Úřadu práce mu byla dávka příspěvku na živobytí dle zákona č. 110/2006 Sb. v platném znění, zvýšena na 3410,- Kč a také přešel z noclehárny na ubytovnu a tak se mu zvýšil i doplatek na bydlení na 2400,- Kč. Tato situace trvá doposud. Při každé návštěvě na Úřadu práce se pokouší se sociální pracovníci najít nějaké místo,

ale dosud marně, neboť dnes i tato, hůře placená místa jsou obsazena a i na ně se již konají výběrová řízení. Pan Jaroslav je člověk neprůbojný a bojácný, při pohovorech většinou neodpovídá a proto není vybrán.

Analýza spisové dokumentace

Klient je stále v evidenci úřadu práce, bydlí na noclehárně u sociálních kurátorů, kde pravidelně hradí náklady spojené ubytováním. Jeho snaha hledat si zaměstnání je nyní po několikaleté spolupráci se sociálními pracovníky výraznější, ovšem vzhledem k jeho značné sociální dezorientaci, špatné komunikaci, bázlivosti a složitějšímu jednání, je možnost zaměstnání takového klienta velmi obtížná. Klient potřebuje vedení, neustálé vysvětlování, objasňování a navozování situace pro následná řešení a další postupy. Tyto je potřeba podrobně a opakovaně vysvětlovat, klienta intenzivně směřovat a dílčími pokyny úkolovat. Jeho počínání je značně nesamostatné a vyžadující vedení. Pokyny a dohodnuté výzvy ke konkrétnímu jednání či plnění úkolů pan Jaroslav zpravidla bez problémů plní, ale jeho vlastní aktivita a iniciativa je značně omezená a potlačena. Působí i částečně dezorientovaně a bázlivě, značný problém mu dělá i běžná komunikace, obtížně se vyjadřuje a vznáší své požadavky. V podstatě co s ním není v rámci jednání projednáno z iniciativy sociální pracovnice, která spolupracuje s ostatními institucemi, vztahujícími se k situaci klienta jako jsou pracovníci úřadu práce, noclehárny či sociální kurátoři, to sám pan Jaroslav neřeší, nepojmenuje a o to si nepožádá. V případě tohoto klienta je zásadní míra iniciativy na sociální pracovnici, která ho jednoznačně vede a směřuje a která s ním řeší veškeré jeho problémy vztahující se k oblasti, jenž s problematickou situací pana Jaroslava souvisí.

3.4. Kazuistika Veroniky G.

Jméno a příjmení: Veronika G.

Věk: 25 let

Matka: 46 let, nezaměstnaná

Otec: neznámý

Veronika G. je romské národnosti, svobodná a v současné době bydlí na ubytovně. Od svých osmi let byla umístěna v dětském domově, neboť matka se o ni, ani o její sourozence nestarala a otce nikdy nepoznala. S matkou ani sourozenci se nestýká. Po odchodu z dětského domova šla za matkou a chtěla u ní bydlet, bohužel ji matka po několika dnech z bytu vyhnala, aby se o sebe starala sama. Veronika je vyučená kuchařka, ale práci nenašla a byla bezradná, neboť na tuto situaci nebyla připravena. Dostavila se na ÚMČ-Brno střed, odbor sociální a zdravotní kde žádala radu, co má dělat. Sociální pracovnice jí vysvětlila, jak má postupovat a o jaké dávky si může požádat. Veronika se zaevidovala na Úřad práce a na ÚMČ požádala o dávky hmotné nouze. Spisová dokumentace Veroniky G. Byla založena na ÚMČ Brno-střed v dubnu 2007. Veronika v této době nikde nebydlela, toulala se a přespávala po kamarádech. Vyřídila si dávku hmotné nouze – příspěvek na živobytí, který jí byl dle zákona č.111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi, v platném znění, vyplacen ve výši 2905,- Kč, neboť nedoložila svoji snahu aktivně svoji situaci řešit. Již v měsíci květnu 2007 Veronika doložila doklady o aktivním hledání zaměstnání a částka jí byla zvýšena 3126,- Kč. Každý měsíc se dostavovala na smluvené schůzky a dokládala svoji snahu najít si zaměstnání. Byla na několika výběrových řízeních, dostávala doručky z Úřadu práce na volná místa, ale najít práci se jí podařilo až v dubnu roku 2008. Začala pracovat v jedné velké kuchyni, která rozvážela obědy. S prací byla velmi spokojená a našla si i ubytovnu, kde dostala smlouvu na dobu neurčitou. Byla šťastná, že se o sebe dokáže postarat sama, bez cizí pomoci. V červnu 2010 se Veronika opět dostavila na ÚMČ a žádala o dávku mimořádné okamžité pomoci z důvodu hrozby vážné újmy na zdraví. Při kontrole osobních údajů však bylo zjištěno, že je vdaná. V roce 2009 se vdala za cizince, který jí z důvodu získání trvalého pobytu za svatbu zaplatil, a již se nikdy neviděli. Veronice bylo sděleno,

že bohužel jí dávka přiznána nebude, neboť mezi manželi je dle zákona o rodině vyživovací povinnost a ona není považována za osobu v hmotné nouzi. Byla upozorněna, aby co nejdříve svoji situaci začala řešit, neboť pokud nedoloží doklad o rozvodu, nebo doklad od policie ČR, že je manžel v České republice nedohledatelný, bude posuzována s manželem dohromady. Veronika se dostavila opět v měsíci červenci a doložila doklad od policie a také žádost o rozvod. Na základě těchto skutečností jí byl přiznán příspěvek na živobytí ve výši 3126,- Kč. Doklady o hledání zaměstnání měla již při podání žádosti. Vzhledem k tomu, že bydlela na ubytovně, požádala také o doplatek na bydlení, který byl posouzen dle zákona č.111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi, v platném znění, jako případ hodný zvláštního zřetele a doplatek jí byl přiznán ve výši 3500,- Kč. V lednu 2011 pobírala Veronika příspěvek na živobytí již půl roku, a protože nezačala vykonávat veřejnou, nebo dobrovolnickou službu, byla jí dávka dle zákona o hmotné nouzi snížena na existenční minimum, tedy 2020,- Kč. Dávka doplatku na bydlení zůstala ve stejné výši. V měsíci červnu 2011 Veronika změnila ubytovnu za jinou, kde měla na pokoji pouze jednu spolubydlící, která byla také romské národnosti. Při pravidelné návštěvě na ÚMČ se sociální pracovníci svěřila, že na původní ubytovně měla neustále problémy se spolubydlícími a vždy, když se něco ztratilo jí z krádeže podezřívali. Veronika doložila novou ubytovací smlouvu a doplatek na bydlení jí byl zvýšen na 3700,- Kč. Dávky v této výši byly Veronice vypláceny až do prosince 2011, kdy byly výplaty dávek hmotné nouze převedeny do kompetence Úřadu práce a přestěhovány na jiné pracoviště. Od ledna 2012 se dle novely zákona o životním a existenčním minimu změnila Veronice výše příspěvku na živobytí z 2020,- Kč na 3410,- Kč, doplatek na bydlení jí zůstal ve stejné výši. Veroničina snaha najít si práci již nebyla tak aktivní a na dohodnuté schůzky začala chodit nepravidelně a se zpožděním. Několikrát se stalo, že se v posuzovaném měsíci nedostavila vůbec a musela jí být zaslána výzva k doložení dokladů rozhodných pro nárok na dávku a její výši. V březnu 2012 se Veronika dostavila na Úřad práce s žádostí o dávku mimořádné okamžité pomoci na úhradu jednorázového výdaje. K žádosti doložila protokol od policie ČR, kde bylo uvedeno, že byla okradena o doklady a finanční hotovost. Na základě této žádosti byla Veronice vyplacena v hotovosti dávka mimořádné okamžité pomoci ve výši 500,- Kč na zaplacení nových dokladů a také přednostně vyplacen příspěvek na živobytí, aby nezůstala zcela bez prostředků. V prosinci 2012 se Veronika dostavila na pravidelnou schůzku a vyřízení dávek, kdy sociální pracovníci sdělila, že je těhotná, což doložila

těhotenským průkazem. Byl jí vydán tiskopis na potvrzení lékaře o nutnosti dietního stravování v době těhotenství a kojení. Na základě tohoto potvrzení byla Veronice zvýšena dávka živobytí na 4510,- Kč. Otce dítěte neuvedla, a protože na ubytovně nemůže s dítětem zůstat, zajistila jí sociální pracovnice bydlení v azylovém domě. V lednu 2013 se Veronika přestěhovala do azylového domu pro matky s dětmi a tam bude bydlet i po porodu. Výbava pro dítě jí byla zajištěna z diecézní charity bezplatně a do porodu bude Veronika vyplácena dávkami hmotné nouze.

Analýza spisové dokumentace

Klientka svoji situaci, kdy byla již dva roky nezaměstnaná vyřešila těhotenstvím. Dalších několik let tak bude i s dítětem, pokud bude schopna se o něj postarat, zabezpečena dávkami od státu. V jejím chování a vystupování se projevuje pobyt v dětském domově, kde žila celkem bezstarostně a nemusela se o nic starat. Po odchodu z domova si neuměla sama poradit a vše řešila se sociálními pracovníky. Také proto jí byl zajištěn pobyt v azylovém domě, kde se jí budou i nadále sociální pracovnice věnovat a sledovat její péči o dítě. Veronika si zatím vůbec neuvědomuje, jak náročné období ji čeká. Po svém odchodu z dětského domova pracovala pouze několik měsíců, takže praxi a pracovní návyky zatím nezískala. Její zařazení do pracovního procesu po rodičovské dovolené bude velmi obtížné.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala problematikou nezaměstnanosti a možnostmi uplatnění nezaměstnaných osob na trhu práce. V první kapitole teoretické části jsem vysvětlila a popsala pojem nezaměstnanosti, její typy a druhy. Podrobně jsem popisovala nové kompetence Úřadu práce, jeho krajských poboček a kontaktních pracovišť, platné od dubna 2011 a také převedení výplat Nepojistných sociálních dávek z obcí na Úřad práce od roku 2012. Popsala jsem nástroje pasivní politiky zaměstnanosti, která svými dávkami tlumí následky a dopad ztráty zaměstnání a umožňuje osobám alespoň nějaké finanční zabezpečení, samozřejmě za podmínek daných zákony. Naopak aktivní politika zaměstnanosti nabízí poradenství k uplatnění na trhu práce a umožňuje rekvalifikace na žádané a potřebné obory. Umožňuje také vznik nových pracovních míst, pomáhá při zařazení zdravotně postižených občanů a poskytuje příspěvky při zřizování nových pracovních míst. V další kapitole popisuji všechny dávky vyplácené Úřadem práce. Především dávky hmotné nouze, o které žádá osoba až v případě, že nemá žádný příjem, ale také majetek nebo pohledávky, které by mohla uplatnit. Jedná se o tři typy dávek, o které může osoba v hmotné nouzi požádat. Popisuji podmínky, za kterých mohou být tyto dávky přiznány, a v jakých částkách jsou poskytovány. Ve své práci také upozorňuji na motivující a také represivní prvky zákonů o zaměstnanosti a zákona o pomoci v hmotné nouzi. Dále objasňuji systém dávek Státní sociální podpory, jejich druhy a také, pro které občany jsou tyto dávky určeny. Při psaní mé práce mě překvapila neinformovanost občanů, kteří velmi často neví o tom, že stát přispívá na náklady bydlení rodinám s nízkými příjmy a že o tuto dávku státní sociální podpory si mohou požádat. V této části práce se také zabývám příspěvků, které jsou určeny pro osoby nemocné a zdravotně postižené. Jaké jsou výše těchto příspěvků, jak si o ně požádat a také které doklady je nutné k těmto žádostem doložit. Práce také obsahuje podmínky nároku na podporu v nezaměstnanosti, podporu při rekvalifikaci a také podpůrnou dobu a výši této podpory. V praktické části své práce jsem použila kvalitativní výzkum, konkrétně případovou studii, kdy pomocí klinické kazuistiky jsem udělala analýzu spisových dokumentací jednotlivých, mnou vybraných klientů se kterými již několik let pracuji. Jed-

ná se o klienty z rizikových skupin, u kterých jsem zjišťovala možnosti uplatnění na trhu práce. Případovou studii jsem zvolila z toho důvodu, že díky ní může člověk případy zkoumat v jejich celé komplexnosti i s minulostí. Můžeme tak porozumět i jednotlivým vztahům v celkových souvislostech. Do spisů jsem mohla nahlédnout díky tomu, že pracuji Úřadu práce a patřím mezi oprávněné úřední osoby, které se spisem pracují a mohou do spisu nahlížet. Možnost nahlédnout do spisové dokumentace mají jen oprávněné úřední osoby a klient, kterého se spisová dokumentace týká. To vše dle zákonných norem. V analýze spisové dokumentace jsem se snažila podrobně popsat nejen aspekty životní situace nezaměstnaného klienta, ale i jejich současné související problémy. Zjistila jsem, že pro osoby z těchto rizikových skupin, (bez vzdělání, s nízkým vzděláním a v předdůchodovém věku) je možností umístění na trhu práce velmi málo a tito lidé v mnoha případech rezignují a svoji situaci již neřeší. Počty osob závislých na dávkách od státu neustále narůstají a možností najít práci každý rok ubývá.

SEZNAM POUŽITÉ LITETRATURY A PRAMENŮ

ZÁKONY

Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

SEZNAM LITERATURY

Beck P., Hacaperková D., Králová J., Niederle P. 2012, Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením. 1. vyd. Ostrava: ANAG, 447 str. ISBN 978-80-7263-744-7

Buchtová, B. a kolektiv. 2003, Nezaměstnanost psychologický, ekonomický a sociální problém. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 240 s. ISBN 80-247-9006-8.

Cranston, A. 1992, Studie aktivní politiky zaměstnanosti, 1. vyd. Bratislava: Výskumný ústav práce a sociálních věcí, 155 s. ISBN 80-7138-064-4

Hayesová, N. 2007, Základy sociální psychologie. (Přel. Štěpánková, I.) 4. vyd. Praha: Portál, 165 s. ISBN 978-80-7367-283-6.

Hendl, J. Úvod do kvalitativního výzkumu. 2. vyd. Praha: Karolinum, 1999 278 s. ISBN 80-46-0030-7

Juríčková, V. Stratégia zamestnanosti v regiónoch. 1. vyd. Bratislava: Výskumný ústav práce a sociálních věcí, 1992, ISBN 80-7138-981-4

- Keller, J. Abeceda prosperity. 3. vyd. Brno: Doplněk, 2008, 176 s. ISBN 978-80-7239-227-8
- Maierová, C. Lenosti... buď pozdravena!. (Přel. Sixtová, O.) 1. vyd. Praha: Rybka Publishers, 2005, 133 s. ISBN 80-86182-84-3.
- Mareš, P. 1994, Nezaměstnanost jako sociální problém. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 152 s. ISBN 80-901424-9-4.
- Muselíková M., Vaňková Z., Vodičková M. 2012, Právo v sociální oblasti, vyd. IMS Brno, 156 str.
- Nakonečný, M. Encyklopedie obecné psychologie. 2. rozšířené vyd. Praha: Academia, 1997, 437 s. ISBN 80-200-0625-7
- Nelson, B. 1000+1 návod, jak odměňovat zaměstnance. (přel. Nevřelová. H. I.) 1. vyd. Praha: Pragma, 2000, 237 s. ISBN 80-7205-765-0.
- Niederle, P. 2009, Zákon o pomoci v hmotné nouzi a zákon o životním a existenčním minimu. 1. vyd. Praha: Institut pro místní správu Praha, 147 s. ISBN 978-80-86976-17-4
- Paulík K. 2002, Psychologické poradenství v sociální práci, Ostravská univerzita Ostrava, 1. vydání, Repronis Ostrava, 92 str. ISBN 80-7042-615-2.
- Příb, J. Kepková, M. Niederle, P. aj. 2011, Průvodce sociálními dávkami 2011. 1. vyd. Praha: Ermat Praha, 151 s. ISBN 978-80-86140-69-8. ISSN: 1214-0813.
- Sekot, A. Sociologie v kostce. 3. vyd. Brno: Paido, 2006, 258 s. ISBN 80-7315-126-X
- Strádal, J., Úlovcová, H. Úvod do světa práce. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 2001, 56 s. ISBN 80-7200-289-9.
- Úlehla, I. Umění pomáhat. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999, 128 s. ISBN 80-85850-69-9

DALŠÍ PRAMENY

- Bičáková, O. K nové úpravě zřizování společensky účelných pracovních míst a vytváření veřejně prospěšných prací. Sociální politika, 1997, 23, 4, s. 19
- Hajný, J. Změny právních předpisů o platu a vytváření veřejně prospěšné práce. Sociální politika, 1997, 23, 4, s. 14

Kostka, M. Rekvalifikace jako nástroj aktivní politiky zaměstnanosti. Sociální politika, 1997, 23, 4, s. 18

Úplné znění, sociální zabezpečení 2013, 2013, vyd. Sagit Ostrava, 224 s. ISBN 978-80-7208-968-0

INTERNETOVÉ ZDROJE

(MPSV.CZ: *Státní sociální podpora* [online]. ©2013 [cit. 2013-29-01]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2>)

(MPSV.CZ: *Občané* [online]. ©2013 [cit. 2013-29-01]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/sz/občané/rekvalifikace>)

(MPSV.CZ: *Příspěvek na péči* [online]. ©2013 [cit. 2013-29-01]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/8>)

(MPSV.CZ: *Dávky hmotné nouze* [online]. ©2013 [cit. 2013-29-01]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/5>)

(MPSV.CZ: *Zaměstnanost, dotace* [online]. ©2013 [cit. 2013-16-01]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/sz/zamest/dotace/azp>)

(MPSV.CZ: *Úřad práce* [online]. ©2013 [cit. 2013-29-01]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/upcr/oup>)

Seznam tabulek

Str. 28 – Částky životního minima

Str. 37 – Výše příspěvku na péči

Str. 40 – Výše přídatku na dítě